Զ. ՏԱՐԻ 1657 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 16 ՀՐՈՏԻՑ 4381 — Հ. Տ. 22 ՅՈՒԼԻՍ 1889 — Ն. Տ. 3 ՕԳՈՍՏՈՍ 1889 — ՀԻՃՐ. 6 ԶԻԼՀԻՃՃԻ 1306 ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐ ՊԷՏՔ ԹԵՐԹԻՆ ՎԵՏՔ Է ՈՒՂԼԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

آره‌وك غازه‌سی اداره‌سنه درعلیه‌ده نورادونکیان خانده‌ده

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան գնահատակ	արծաթ	160
» »	Վեցամսեայ »	»	80
» »	Եռամսեայ »	»	40
Գաւառաց »	Տարեկան »	»	200
» »	Վեցամսեայ »	»	100
Օտար երկիրներէ	տարեկան գին		56
» »	վեցամսեայ »		28

Դուռը զրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է Խմբագրութեան զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չառնուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 22 ՅՈՒԼԻՍ, 1889

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ ԽՆԴԻՐՆ

Ցաւալի է տեսնել որ Նիկոմիդիոյ գաւառին մէջ խնդիր մը յարուցանել կը փորձուի։ Ա.ղպիսի խնդիր մը այնչափ աւելի անակնկալ էր որչափ Նիկոմիդիա՝ աշխատասէր և անձնուէր Առաջնորդի մը տնօրինութեան ներքեւ՝ բարեկարգ յառաջդիմութեան ճանապարհի մէջ կ'երեւէր։ Սահմանադրական վարչութեան մը մէջ կրնան անհամաձայնութիւնք ծագիլ։ բայց եթէ ամէն անհամաձայնութեան, ամէն տեղական գժտութեան առթիւ Առաջնորդ մը հրաժարեցնել հարկ լինի, վարչական մեքենայն բոլորովին կը խանգարի, և ամբողջ գաւառներ անիշխանութեան ազատից կը մատնուին։ Ի դէպ է այս ճշմարտութիւնն յիշեցնել, երբ կը տեսնենք թէ Նիկոմիդիոյ Առաջնորդին հրաժարականն յառաջ բերող տարաձայնութիւնք ո՛րչափ անկարեւոր բաներ են։ Առաջնորդն, իւր եկեղեցական և վարչական իրաւասութեան սահմանին մէջ, Ատաբաղար կը զրկէ վարդապետ մը, որոյ առողջականութեան վրայ մեծ վստահութիւն ունէր, և երբ կը տեսնէ թէ իւր կատարած ընտրութիւն ընդհանուր ակնկալութեան չի համապատասխաներ, ետ կը կոչէ այդ վարդապետը։ Նաև քահանայացու մը կայ, զոր Ատաբաղարցիք ոմանք կ'ուզեն, և մեծագոյն մաս մը չուզեր։ Դպրոցներու խնդիր մ'ալ կայ, որք առժամապէս կը փակուին նախկին Հոգաբարձութեան մը անյաջող մատակարարութեան բերմամբ։ Այս երեք տարբերայ մէջ կրնայ բովանդակիլ Նիկոմիդիոյ խնդիր ըսուածն, և չենք կրնար ըմբռնել թէ ի՛նչպիսի դարձուածոյ բերմամբ այսչափ անկարեւոր տարբերէ խնդիր մը կրնայ յարուցուիլ։ Առաջնորդին դէմ ամէնէն ծանր ամբաստանութիւնը սա՛ է թէ բացակայ կը գտնուի առաջնորդանիստ կեդրոնէն, ուր գործոյ բարւոք ուղղութեան համար իւր ազդեցութիւնը չի կրնար ի գործ դնել։ Բայց կը տեսնենք թէ Առաջնորդն անձնական հանգստեան ու զուարճութեան համար չէ որ բացակայ կը գտնուի Նիկոմիդիայէ։ Իւր բացակայութիւն Գաւառական ժողովոյ գիտութեամբ և հաւանութեամբն էր, և յետոյ, պէտք է խոստովանիլ թէ Դեր։ Ստեփանոս եպիսկոպոս շատ գործունեայ եկեղեցական մ'է։ Տասն և եօթն տարիէ հետէ գոհացուցիչ կերպիւ կառավարած է բաւական ընդարձակ թեմ մը։ Թէեւ պակաս չեն առաջնորդներ որք ամիսներով և տարիներով չեն հեռանար գաւառին կեդրոնէն, Ստեփանոս եպիսկոպոս մինչ ոտքի վրայ է։ Իւր հօտին մեծագոյն մասը գաւառին ներսերը դանուող աւաններու և գիւղերու մէջ բնակեալ է, և զանոնք իրաւամբ ամենէն աւելի կարօտ համարելով առաջնորդական հսկողութեան, Ստեփանոս եպիսկ. իւր ժամանակին մեծագոյն մասն անոնց մէջ կ'անցուցնէ։ ազգային կալուածներ չունել կուտայ, փոանգեալ հաստատութիւններ կը նորոգէ, եկեղեցի և դպրոց կը կառուցանէ, և ինքն իսկ բանուորներուն գլուխն անցնելով, հասարակաց եռանդն ու համակրութիւնը կը շարժէ, և իւր օրինակաւ կարողներն ու անկարները կը քաջալերէ դրամով կամ աշխատութեամբ մասնակցելու այս ազգային չինութեանց։ Իւր թեմին բարոյական վերաշինութիւնն եւս զանց չառնուր, ամենուրեք քաջալերող հանդիսանալով յառաջդիմական ճիգերու և ձեռնարկներու։ Նիկոմիդացիք չեն ուրանար թէ այս տեսութեամբք մեծապէս պարտական են իրենց Առաջնորդին, և մեք եւս պարտինք գոհութեամբ տալ սա վկայութիւնը թէ Դեր։ Ս։ Ստեփանոս եպիսկոպոսի առաջնորդական երկարամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին առաւելապէս նպաստաւոր բաներ լսած ենք իւր հանրօգուտ գործունէութեան վրայ։ Վարչական վէճեր ու գժտութիւններ ամեն ժամանակ և ամեն տեղ կրնան ծագիլ, բայց պէտք չէ մեղմռցնել տան առ հանրութիւնն մատուցեալ իրական ծառայութիւնները։

Կէտ մը միայն մասնաւոր կշռոյ մ'ունէր այս Նիկոմիդիոյ խնդիր ըսուած վէճին մէջ։ Իբր զի Ատաբաղարցի 30—40 հայ ընտանիքներ, վարդապետի խնդրոյն պատճառաւ Առաջնորդին ընթացքէն գժգոհ, սպառնացեր են կաթոլիկութեան ծոցը դիմել։ Եթէ իրօք այսպիսի սպառնալիք ընող Հայեր գտնուեր են, այս բան իրենց տկարամտութիւնը կը ցուցնէ, բայց այլապէս չարդեր խնդրոյն վրայ։ Ա.յն մարդիկ որք վարդապետի մը կամ ուրիշ տեղական խնդրոյ մը առթիւ իրենց հարց հաւատքէն և ազգային եկեղեցիէն հրաժարելու խօսքեր կ'ընեն, իրենց ազգասիրութեան, իրենց կրօնասիրութեան և նոյն իսկ իրենց ողջմտութեան վրայ ա՛նչափ խեղճ դատողներ մը կուտան որ անոնց խօսքին կշիռ տալ չարժեր բնաւ։ Թէ ազգին այսպիսի տկարամիտ անդամներն յորդորելու և խրատելու պէտքն զգայ ազգային եկեղեցական իշխանութիւնը՝ զայս կը հասկնանք։ բայց այսպիսի դձուձ սպառնալեաց պատճառաւ գործունեայ Առաջնորդ մը հեռացնել իւր արդիւնաւոր աշխատութեանց ասպարէզէն՝ բնաւին չենք հասկնար։

Երկու դէպքեր մասնաւոր կարեւորութիւն տուին Նիկոմիդիոյ գործերուն։ Նախ, գրեթէ անանուն բողոք մը որ առ Ազգային Ժողովն ուղղուեցաւ, և յետոյ Պատրիարքարանի այն անօրինութիւն որով լեռոյը իշխանութեամբք Քնենիչ մը զրկեց Նիկոմիդիա։ Առաջին կէտին վրայ, բացայայտ է թէ Ազգային Ժողովը բնաւ լրատուունք չունէր Նիկոմիդիոյ խնդրոյն միջամտելու։ Գաւառ մը իւրներքին գործերը կը տնօրինէ իՀեռն իւր սահմանադրական մարմնոյ, և եթէ սոքա բացառիկ գժտութեան մը բախին, կը դիմեն ի Պատրիարքարան, ուր Ս։ Պատրիարք Հօր նախագահութեան ներքեւ կայ Կեդր։ Վարչութիւն մը՝ գաւառային խնդիրները կարգադրելու բացարձակ ձեռնհասութեամբ։ Նիկոմիդիոյ վէճերն այնպիսի բնութիւն մ'ունէին որ Նիկոմիդիայէն դուրս ելնելու չէին։ բայց եթէ Կեդրոնին միջամտութիւնն հարկաւոր էր, Պատրիարքը կար հոն և Կեդր։ Վարչութիւն։ Ազգային Ժողովոյն անկ էր իւր կարգած Վարչութեան իրաւասութիւնն յարգել և յարգել տալ այդ որ անկ էր։ Եւ թէպէտ ի վերջոյ Ազգ։ Ժողովն ալ այս մտօք եղբակացութեան մը յանգեցաւ, բայց կը ցաւինք որ Նիկոմիդիոյ խնդրոյն միջամտելու կերպարան մը տուաւ իւր խորհրդակցութեանց։

Գալով Քնենիչի առաքման, ո՛չ ումեք անծանօթ է թէ Պատրիարքական Քնենիչներ ինչ ինչ որոշեալ պարագայից և պայմանաց մէջ կը զրկուին ի գաւառս։ Իւր թեմին մէջ քահանայներ ձեռնադրելու կամ քարոզիչներ կարգելու վերաբերեալ գործոց մէջ Առաջնորդին իրաւասութիւնը բացարձակ է։ Բայց եթէ ո՛և է պատճառաւ Առաջնորդին և գաւառային Վարչութեան Քաղաքական և Կրօնական ժողովոց մէջ վէճ մը ծագի, տակաւին կայ գաւառային Երեսփոխանական ժողովն, որ կ'ընտրէ Առաջնորդն և Վարչութեան կրկին ժողովներն, և անոնց միջեւ ծագած վէճերու մասին ալ իւր վճիռը կուտայ։ Իսկ երբ Առաջնորդն և գաւառային Երեսփոխանական ժողովն անհամաձայն գտնուին, ա՛յն ատեն միայն Պատրիարքարանը կը միջամտէ, քանի որ իրեն կը պատկանի հաստատել և վաւերացնել թէ՛ միոյն և թէ՛ միւսին պաշտօնն։ Ահա՛ յայնժամ Պատրիարքարանը կրնայ Քնենիչ մը զրկել, և նմանապէս Քնենիչ կը զրկուի երբ գաւառի մը սահմանադրական վարչութիւնը ծանր արգելքներու բախի, կամ Առաջնորդի բացակայութեամբ գաւառն անիշխանութեան մատնուի։

Բարեբախտաբար, Նիկոմիդիա այս ծայրայեղութեանց չէր հասած։ Անցեալ օր հրատարակեցինք Գաւառային ժողովոյն մէկ պաշտօնագիրն, որով Առաջնորդին նկատմամբ տարածեալ անպատշաճ զրոյցներն հերքելով, կատարեալ գոհունակութիւն կ'արտայայտէ նորա պաշտօնավարութեան նկատմամբ։ Սահմանադրութեան գործադրութիւնը բացառիկ արգելքի մը չէ բախած ի Նիկոմիդիա, ուր օրինաւորապէս կազմակերպեալ մարմինք կը պաշտօնավարեն։ Հետեւապէս, Դեր։ Օրմանեան Սրբազան կնճռոտ խնդիրներ լուծելու, յուզեալ և խռովեալ Վիճակ մը հանդարտեցնելու դժնդակ հարկին մէջ չպիտի գտնուի։ Օրմանեան Սրբազան վերին աստիճանի գործնական և վարչագէտ մարդ մ'է, եւ թերեւս այս պահուս ինքն իսկ հարցունէ ինք իրեն թէ ի՞նչ պատճառաւ մինչեւ Նիկոմիդիա և Ատաբաղար զրկուեցաւ։ Բայց այս տնօրինութիւն արդէն հետեւանք մ'ունեցաւ յօրմէ չենք կարծեր թէ Պատրիարքարանը գոհ մնայ։ Դեր։ Ս։ Ստեփանոս եպիսկոպոս, տեսնելով թէ առանց իրմէ բացառաբարութիւն պահանջուելու և ինք առանց ամբաստանութեան ենթարկուելու լիազօր քննիչ մը կը զրկուի իւր թեմին մէջ, իւր առաջնորդական արժանապատուութիւնը վիրաւորեալ զգաց, և փութաց հրաժարական մատուցանել Գաւառական ժողովոյն։ Ամեն։ Ս։ Խորէն Ս։ Պատրիարք Հայրն, որ՝ իբրեւ Վանահայր Արմաշի՝ տարիներով մատչն գիտած է Նիկոմիդիոյ Առաջնորդին օգտակար գործունէութիւնը, հարկաւ չընդունիր հրաժարական մը, որ արդէն անընդունելի է Նիկոմիդիոյ գաւառական մարմիններուն, և միւս կողմէ, կը յուսանք թէ Դեր։ Օրմանեան Սրբազան եւս, իւր ծանօթ ճարտարութեամբ, միջոց կը գտնէ անձնուէր Առաջնորդ մը իւր թեմին և իւր իշխանութեան մէջ պահելու, և տեղական գձուձ վէճերն ու կիրքերն հանդարտեցնելով, անուղղակի խնդիր մը օր առաջ փակելու։ Ա՛յս է Նիկոմիդացւոց բաղձանքն, և ա՛յս պէտք է լինի սահմանադրական օրինաւորութեան և արդարութեան նախանձախնդիր ամեն ազգայնոյ փափաքը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Ծանօթ են 1409 գաւառային ընտրութեանց արդիւնքը։ Ընտրուած են 751 Հանրապետականք և 497 Պահպանողականք և Պուլանժէականք։ 161 ընտրութիւնք համեմատական մնացած են։ Հանրապետականք շահած են 66 աթոռներ և կորուսած են 93 աթոռներ, որով իրենց զուտ կորուստն է 27 աթոռներ աւելի քան 1,400 ընտրութեանց մէջ։

Պուլանժէական ընտրելիներ առաջարկուած էին աւելի քան 400 շրջանակներու մէջ։ Պուլանժէ խոհեմութիւն դատած էր պաշտօնապէս 80 շրջանակներու մէջ միայն առաջարկել ինքզինք։ Եւ սակայն 20 շրջանակի մէջ իսկ չէ կրցած ընտրուիլ։ Պուլանժէութիւնն ի դիրեւ ելած է ճարտարագործ մեծ քաղաքաց մէջ, որպէս Մարսիլիա, Հավր, Ռուան, Լիմոժ, Ռէնս, և նմանապէս ի դիրեւ ելած ի Վօքլիւզ, որ պուլանժէականութեան սեփականութիւն կը համարուէր։ Զարմանալին այն է որ Պուլանժէ կը մերժուի նոյն իսկ ի Փիւի-տը-Ցոմ, ի Շառանթ-Լենֆէրիէօր և ի Նոռ, ուր երկիցս երեսփոխան ընտրուած էր։ Եւ սակայն ի՞նչ հզօր ջանքեր, ո՞զպիսի հրատարակութիւններ, ո՞րպիսի աչխատութիւններ չէին խնայուած, գաւառային ժողովոց ընտրութեան մէջ Պուլանժէութիւնն յաղթանակել տալու համար։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Ֆրանսական լրագրեր լռութիւն կը պահին Վիեննայի լրագրի մը մեր երեկի թուով լիչուած լրոյն վրայ, որով բացարձակ ապահովութեամբ կը ծանուցանէր նիզակակցութիւն մը Ֆրանսայի և Ռուսիոյ միջեւ։ Միայն Նոսվոսլ կ'ըսէ թէ «այս լուր կանխահաս է»։ Հանրապետական ուրիշ լրագիր մը, Փոբլիէ Նոսվոսլ, Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ ուրիշ ձեւով դաշնադրութիւն մը կը ծանուցանէ, երկու յօդուածներէ բաղկացեալ։ (Ա.) Պաշտպանողական և յարձակողական նիզակակցութիւն մը կնքուած է Ֆրանսայի և Ռուսիոյ միջեւ։ (Բ.) Երկուց երկրաց ո՛չ մին պայմանագրութիւն պիտի կնքէ առանց միւսին հաւանութեան։

Թէեւ այս լուրեր, ըստ մեզ, իբրեւ իրողութիւն չեն կրնար ընդունուիլ, բայց Ռուսաց և Ֆրանսացւոց միջեւ հեռագիտէ բարոյական դաշնակցութեան մը կնքուիլն ակներեւ է։ Վերջին անգամ ի Զեթինեէ ասոր օրինակը տեսնուեցաւ։ Ցուլիս 27 ին և պատիւ Փիէռ մեծ-դքսին տուեալ հացկերոյթին մէջ, որուն ներկայ էր բովանդակ դեսպանական մարմինը, Նիքոլա իշխան ամենէն առաջ ոտք ելնելով, բաժակ առաջարկեց ի պատիւ Զարին, Նիքոլա մեծ-դքսին, ռուս բանակին և ի պատիւ դաշնակցեալ բանակաց։ Զայս ըսելով, Զեռնակորսկի իշխանը դարձաւ դէպ ի Պ. Ժէռառ, ֆրանսական դեսպանը։ Բոլոր հրաւիրեալք ծափահարեցին, և Փիէռ մեծ-դքսը պատասխանելով, բաժակ առաջարկեց ի պատիւ չեռնակորսկոյ բանակին։ Ռուս դեսպանը բաժակ առաջարկեց ի պատիւ ֆրանսական բանակին, յետ որոյ մեծ-դքսն և Զեռնակորսկի իշխանը միաբերան աղաղակեցին «Ֆրանսայի բարօրութեա՛ն»։ Պ. Ժէռառ ոտք ելնելով, յայտարարեց թէ իւր բաժակը կը պարպէ ի պատիւ ռուս և չեռնակորսկոյ բանակին, «և ի պարտութիւն անոնց թշնամեաց, որք նմանապէս Ֆրանսայի թշնամիներն են»։ Ցուզումն ընդհանուր եղաւ, և մեծ-դքսը Փիէռ դնաց սեղմել ֆրանսական դեսպանին ձեռքը։

ՆԱՍՐԻԷՏԻՆ ՇԱՀ

Փարիզի պարսկական դեսպան Զօր։ Վսեմ։ Նաղար Աղա յուլիս 29ին յատուկ կառախմբով մեկնեցաւ Փարիզէ՝ ի Շերպուր դիմաւորելու Նասրէտտին Շահն, որ Անդլիայէն կուգար անդլիական մարտանաւերով։ Նաղար Աղային կ'ընկերանային ֆրանսայի քաղաքային և զինուորական պաշտօնակալներ, զորս հանրապետական կառավարութիւնը կը զրկէր ընդ առաջ պարսիկ Վեհապետին։

Ն։ Վեհափառութիւն մեծ շքով ընդունուեցաւ ի Փարիզ, և Հանրապետութիւնը բան մի չմնայեց արժանապէս պատուելու համար այս արեւելեան վեհապետը։ Պ. Քառնօ, նախարարք, բոլոր պաշտօնական երեւելի անձնաւորութիւնք հիւսիսային երկաթուղւոյ կայարանէն դիմաւորեցին զինք։ Կայարանէն մինչեւ իւր բնակութեան յատկացեալ օթեւանը, փողոցին երկու կողմերը զօրքեր շարուած էին։ Նասրէտտին Շահ մասնաւոր հետաքրքրութեամբ մը դիտեց ֆրանսական զօրքերն, և որովհետեւ քաջ կը խօսի ֆրանսերէն, շատ սիրալիր եւ ողեւորեալ խօսակցութիւն մ'ունեցաւ Պ. Քառնոյի հետ։

ՊՈԼԱՆԺԷԱԿԱՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

Ցուլիս 28ին ի Փարիզ ի Ձայն փողոց հռչակեցաւ և պատերու վրայ փակցուեցաւ Գերագոյն Ատենին կոչնագիրն, որով երկրորդ և վերջին անգամ կը հրաւիրէ զՊ. Պուլանժէ, Ռոշֆոռ և Տիլլոն՝ իւր առջեւ ներկայանալ, ապա թէ ոչ՝ Պատժական Օրէնքին 466 յօդուածին համեմատ՝ կը յայտարարէ թէ իրենց գոյքերը պիտի գրաւուին, և իրենք քաղաքացիական ամեն իրաւունքներէ պիտի զրկուին, իբրեւ օրինաց դէմ ըմբոստ։ Այս վերջին պայմանաժամ առաջիկայ երեքշաբթի կը վերջանայ, և հետեւեալ օրն, օգոստ։ 8ին, Գերագոյն Ատեանը կը գումարի՝ ի բացակայութեան դատել այս երեք գործիչները։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ

Փէթերսպուրկ, 31 յուլիս։ —«Հիւսիսային հեռագրական Գործակալութիւնը» կը հերքէ Ֆրանսայի և Ռուսիոյ միջեւ նախնական պայմանագրութեան մը կնքման լուրը։

—Փարիզ, 31։ —Խորհրդարանական ընդհանուր ընտրութիւնք սեպտ։ի վերջին կամ հոկտ։ի սկիզբէն առաջ տեղի չպիտի ունենան։

—Լոնտոն, 31։ —Մեծ երկրաշարժ ի Բումասոթթօ, Բիու-Սիու կղզւոյն մէջ ձգտիսի, որ մեծամեծ աւերումներ գործեց, և շատ մարդիկ կորան։

—Պուտրէշ, 30։ — Նախկին նախարարապետ (Աւստրիոյ բարեկամ) Պ. Պրաթիանօ Ծերակոյտի անդամ ընտրեցաւ։

—Պուտրէշ, 31։ —Ռումանիոյ Համայարանին կողմէ պատուիրակութիւն մը Փարիզ կ'երթայ նորակերտ Սորպոնին բացման հանդիսին մասնակցելու։

ՊԵԼՃԻԱ

Անդլիացի, պելժ, աւստրիացի, գերման և ռուս չաքարագործք ի Պրուսել մը կազմելով, որոշեցին չաքարի միջազգային դրամատուն մը հաստատել երեք միլիոն անգլ։ ոսկւով։

—Ի Պրուսել պիտի հաստատուի Քոնկոյի Պետութեան խորհուրդ մը, կազմեալ պելժ երեւելի իրաւագէտներէ։ Այս խորհուրդ միանգամայն Վերաքննիչ Ատենի պաշտօնը պիտի կատարէ Քոնկոյի Պետութեան կողմէ տրուած դատավճռոց մասին։

—)(8)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԼՈՒԻ ՆՈՒԱՌ

ԱՆԻԾԵԱԼ ՊԱՆԴՈՒՔԸ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Ցեղոյ վերստին կին դառնալով և գեղեցիկ աղջկանց բովանդակ թեթեւութեամբ որք ամէն բանի կը ներեն բացի միայն ձանձրոյթէ և ամէն բան կ'արդարացնեն ձանձրոյթով,

—Վերջապէս, ըսաւ, անտանելի էր և ձանձրոյթէն կը մեռցնէր զիս։ Պիտի մեռնէի այդ ձիւներուն մէջ։

Սկսաւ հանուիլ։

Հագուստներն հետզհետէ կ'ինչային մարմնէն վար, և ինք երեւցաւ հրաշալի կերպով գեղեցիկ։ ոտքերը զոր կ'երկնցնէր դէպի վառարանը, պաչտելի էին։

—Երկու միլիոն ունիմ, ըսաւ, մտքիս առջեւ ունիմ պառոնին ծրագիրն և յիսուն ու թերեւս հարիւր միլիոն ալ ապագային։

«Կ'երեւայ թէ պէտք պիտի ըլլայ դիմակներով լեցնել բաղին ճամբան։ բայց արանց ճակատագիրն է մեռնիլ գեղեցիկ կանանց համար։

«Երիտասարդութիւն ունիմ, գեղեցկութիւն, յանդգնութիւն, դեւ կայ իմ մէջս...

Բայց յանկարծ կանգ առաւ իր շողոքորթն մտածմանց թռիչին մէջ։

—Եւ մտածել որ, մրմնջեց, ոչ ոք սիրած եմ բայց եթէ այն յիմար Նինէդը։

Նորէն սկսաւ խնդալ։

—Երբ մեծ դքսուհի, իշխանուհի կամ թագուհի ըլլամ,—թերեւս հարիւր միլիոնով,—պէտք պիտի ըլլայ սակայն որ մարդ մը միջոց գտնէ ինձմէ պաչտուելու, որպէս զի գիտնամ թէ ինչ է նախանձոտ, ծեծուած, դժբաղդ և խարուած ըլլալ այն տխմարներէ մէկէն զոր այնչափ արհամարհած եմ և ամէն ժամանակէ աւելի կ'արհամարհեմ։

«Ահ, երանի այն մահկանացուին զոր դուն պիտի սիրես, սիրելիդ իմ Լուռա։ որովհետեւ դուն կիսովին չպիտի սիրես, աղջիկս։

Եւ արմատնոյ մը ներքեւ հանգչող յովազի մը ջնորհով պառկեցաւ։

Կոմսուհին արի էր անշուշտ։

Անտարակոյս տկար միտք չունէր և վերջէն պիտի տեսնուի թէ այդ կանացի գլուխն և սիրտն ոչ մէկ նախապաշարում կը ճանչնային։ փէրիի պատմութիւնները Լուռայի համար պառաւ կնկան ցնորքներ էին։

Բայց Շամբանիացւոյն հաղներդութեան մէջ իրական, չօշափելի դէպքեր կային, դէպքեր որք խորհրդածութեան նիւթ կը մատակարարէին և շատ դիւրաւ չէին բացատրուեր։

Արդ, մանկամարդ կնոջ մտքին մէջ յառաջ եկած էր հոգեբանական երեւոյթ մը որ յանախ կը պատահի և զոր պիտի ուսումնասիրենք, որովհետեւ կը բացատրէ Լուռայի անիծութիւնը, թեթեւութիւնը։

Երբ մէկը դէպքը մը կը պատմէ ձեզ, եթէ այդ դէպքը քիչ մը անճմարտանման թուի, կ'ուսումնասիրէք այն կէտերն որք պատմութեան թերի կողմը կը ցուցընեն, և կ'ուրախանաք զայնս երեւան հանելով՝ հերքելու համար բոլոր պատմութիւնը կամ գէթ տարակուսելի համարելու համար զայն։

Կոմսուհին, բաւական թեթեւամտութեամբ, այդպէս ըրած էր։

Փէրին ծաղրելի թուած էր իրեն և անհաւատալի դարձուցած էր սենեկին մէջ միմեանց յաջորդող եօթն զարմանալի մահերը։

Կոմսուհին կը խնդար փէրիին վրայ, փէրին անհեթեթ առասպել մըն էր։ կ'ուզէր դիմագրաւել փէրիին, պիտի ուզեր եթէ նահանջէր այդ երեւակայական էակին առջեւ։

Ահ, եթէ գեղջկուհին պարզապէս ըսած ըլլար մանկամարդ կնոջ։

—Տիկին, եօթն խորհրդաւոր և անբացատրելի մահեր տեղի ունեցած են հոս, խորհուրդ չեմ տար ձեզ պառկիլ այս յարկին ներքեւ։ չեմ գիտեր թէ առանձ ինչպէս կը կատարուի, բայց ճշմարիտ ու ահռելի է։

Եթէ Շամբանիացին այսպէս խօսէր առանց մէջտեղ բերելու իր փէրին, կոմսուհին պիտի ելնէր երթար հաւանօրէն։

Դժբաղդաբար, Շամբանիացին նաեւ հաւատութիւն ցոյց տուած էր, և կոմսուհին, որ արուեստն պէրոզութիւնն ունէր և որ ամէն բանէ առաջ կը փափաքէր իրեն եւ այլոց առջեւ մնալ այն յանդուգն արարածն որ էր, կոմսուհին, կ'ըսենք, հոն մնացած էր խրոխտաբար։

Բայց պատահեցաւ որ,—եւ յանախ տեղի կ'ունենայ այս—անկողնոյն մէջ, յոգնութիւնը գոգցես հրաշիւք ի՞նն անյայտացաւ մարմնոյն հանգստութեան հետ։

Կառքի ցնցումներուն մէջ անցուած օր մը յառաջ կը բերէ ջղերու գրգռութիւն մը որ ի յայտ կուգայ թմրութեամբ և քնոյ առերեւոյթ պէսքով։ բայց, երբ մանաւանդ խանուէ խմած էք անկողնոյն մէջ երկնցնալէ առաջ, գրգռութիւնը կը յաղթանակէ և արթուն կը մնաք, մինչ կը յուսայիք խոր քնով քնանալ։

Լուռա կը զարմանար որ չէր կրնար փակել աչուքները։

Վառարանին մէջ, կրակը կը ճարճատէր։ աչտանակը կը լուսաւորէր մեռելոց սենեակն որ շատ ապահովիչ երեւոյթ մը ունէր։

Գիւղի մը պանդոկի սենեակն էր այս ճշդիւ։ Բորբոսած հին թուղթ մը որ կը ներկայացնէր անհնարին թռչուններ՝ եւս աւելի անհնարին ծառերու վրայ թռուած։ յարդէ ծանր աթոռներ եւ նմանապէս յարդէ թիկնաթոռներ, այնչափ ամուր որչափ հանգստաւէտ։ կաղնեփայտէ հաստատուն տախտակամած մը, ճեղքերով ծակծկած հոն որը թերախայաը փտած էր, պատկաւելի փոչւով մը ծածկուած, որովհետեւ Շամբանիացին պանդոկներու հարեւանցի աւելածութիւնը միայն ըրած էր, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ փոչի յառաջ բերել որ վերստին կուգայ կը նստի սպասուհւոյն դուրս ելնելէն ետքը։ սեղանի մը վրայ կոտրած ման մը։ փետուրէ անկողին եւ կանաչ պատառէ վարագոյրներ։ վերջապէս չրջանակեալ պատկերներ որք կը ներկայացնէին զՎաթիէդ յԱմերիկա եւ զնաբոլէոն ի Սուրբ Հելենէ։

Մահահամբոյր բան մը չկար անդ, բնաւ չկար։

Եւ սակայն, երբ Լուռա սիրտ մը վառեց, երբ, ի չգոյէ գրքի, թող տուաւ որ երեւակայութիւնը թափառի յուսպէտ յուսկամ, խորհեցաւ թէ այնպիսի գործի մը մէջ մտած էր որ կրնար ծայր ատիճան ծանր լինիլ։

Մտածեց այն եօթն մեռելոց վրայ։

—Ապահովապէս այդ պատմութիւնն անհեթեթութեամբք լեցուն է։ բայց բան մը կայ։ փէրիին նկատմամբ ունեցած արհամարհքս մղեց զիս ուրանալու իրական վտանգը։

«Մեռելոյն սենեկին մէջ եօթն անձինք դիպուածաւ՝ չեն մեռնիր։

«Եւ յետոյ պզտիկ ուսանողը կայ։ այդ տղան բան մը կասկածած է։

Լուռա արագօրէն ընդունեց թէ մահերը բնական չէին։

—Սպանութիւնք գործուած են, ըսաւ։ անժխտելի է այս։ եթէ ուրանամ զայս, պիտի նմանիմ այն տղոց որք իրենց մօրը գոգնոցին տակ կը պահուտին երբ կը վախնան եւ կը կարծեն թէ վտանգին առաջքը կ'առնուն բան մը չտեսնելով։

Եւ կրկնեց։

—Սպանութիւնք գործուած են։

Ատրճանակներուն վրայ սիրագորով ակնարկ մը նետեց եւ սկսաւ ժպտիլ։

—Աւազակներուն հետ խօսելու միջոցը կայ հոս։ Կրնամ պարարման մը դիմանալ։

Բայց իրեն այնպէս կը թուէր թէ վտանգն աւազակներու ձեւին ներքեւ չպիտի ներկայանար իրեն։

—Եթէ սպանութիւնք գործուած են, խորհեցաւ, սովորական շարժառիթին գողութեան համար գործուած չեն։

«Մեռելոց վրայէն բան գողցուած չէ, կինն հաստատեց զայս։

Նոյն հետայն մտածում մը ունեցաւ։

—Այդ կինն անկեղծ է եւ ամէն բան ըսա՞ւ ինծի։

Լուռա գիտէր կեանքը։

Թատրոնի թագուհի մը, այսինքն օժտեալ արուեստագիտուհի մը, որ ապրած է ամէն դերազանցութեանց, ամէն նախանձութեանց, ամէն գծծութեանց եւ ամէն անձնուիրութեանց մէջտեղ, կին մը որ քսան տարվածու ունեցած է, անթիւ բարեկամներ ու բարեկամուհիներ, որք ժամանակ մը յետոյ անխուսափելի թշնամիներ են, նմանօրինակ կին մը գիտէ կարդալ մարդկային դէմքի մը վրայ, մեկնել շարժումի մը, դատել ակնարկ մը եւ վերլուծել ձայնի ելեւէջ մը։

Այս քննութիւնն ընելով, Լուռա իր վճիռն արձակեց պանդոկապետուհւոյն վրայ։

(Շարունակելի)

ՁԱՆԶԻՊԱՐ

Հեռագիրը ծանոյց թէ Պուշիրի մարդիկը գերման կայսրի մը վրայ յարձակելով գերման պաշտօնեայ մը սպաննած են։ Ստուգուած լինելով թէ Պուշիրի իւր ձեռօք սպաններ է այս մարդը, գերման կայսերական պատուիրակ Պ. Վիսման երկու հազար ռուբլի վարձատրութիւն խոստացաւ այդ կատաղի հրոսպային ողջ կամ սպաննուած իրեն յանձնողին։

ԱՆՕՐ ՏԱՐՈՒՈՑ ՀՈՒՆՁԲԵՐՆ

Աւստրիոյ երկրագործական նախարարութեան մէկ պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ հունձքերը բոլորովին անպտղող եղան ի Կալիչիա և ի Սիլեզիա, և խեղճ են ի Պոհեմիա և ի Մորավիա։ Բայց ի Թիրոլ յաջող են, և Աւստրիոյ ամէն կողմն այդ լիներն առատ խոստացող կը խոստանան, եթէ առաջիկայ մեց շաբաթներու մէջ յանկարծակի սառ մը չպատահի։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս արդէն ծանուցած էինք, Եւդոկիոյ պատրիարքական փոխանորդ Արժ. Եղիշէ վարդապետ հրաժարական ղրկած էր ի Պատրիարքարան։ Արդ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը պաշտօնադրով մը յանձնարարած է Ն. Արժանապատուութեան՝ եռ առնուլ իւր հրաժարականն և շարունակել պաշտօնը։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը տեղեկանալով յԱֆիոն Գարահիսար պատահած աղէտալի հրդեհէ, գրած է Բէօթահիայ առաջնորդ Խօլամեան Արժ. Պողոս վարդապետի, Աֆիոն Գարահիսար երթալով տեղեկութիւններ առնուլ հրկիզեալ ազգայնոց նկատմամբ, հարկ եղած օգնութիւններն ընել և կայս. կառավարութեան դիմին հրաւիրել դժբաղդ հրկիզելոց վրայ։ Ն. Ամենապատուութիւն միանգամայն յանձնարարած է Տ. Պողոս վարդապետի՝ մանրաման տեղեկութիւն հաղորդել ի Պատրիարքարան՝ հրկիզելոց վիճակին նկատմամբ։

Խաղիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ քահանայներէն Արժ. Յարութիւնեան Տ. Արիստակէս հոր օծումն և յուղարկաւորութիւնն հինգշաբթի օրն հանդիսաւոր կերպիւ տեղի ունեցան ի Խասգիւղ, ուր առաւօտուն ժամերգութեան պահուն՝ Յերուսաղէմ Արժ. Տ. Գէորգ աւագ-քահանայ Արծրունի, ոչնչութեան ու յաւիտենականութեան և անմահութեան վրայ դամբանական մը խօսեցաւ հանգուցեալն գագաղին առջեւ։

Օծումը՝ Գեր. Սրբազան Տ. Գարեգին Սրբազան կատարեց, սրտառուչ դամբանականաւ, և յուղարկաւորութեան թափորին նախագահեց։

Այն տխուր արարողութեան ու հանդիսին ո՛չ միայն ներկայ էին գլուխն քառասուն՝ Արժ. Տ. Յակոբ Աշտա Ծ. վ. Փախազեան, ու Սահմանոց եկեղեցւոյ քահանայից դասն ամբողջութեամբ, այլ հանգուցելոյն յիշատակը պատուելու համար փութացած էին ներկայ գտնուելու Մայր-եկեղեցիէն, Գուզկունճուգէն, Բերայէն, Գարակէօմրիւկէն, Պալատէն, Էյուպէն և Գարդալեն քահանայներ։

Հանգուցեալ Տ. Արիստակէս քահանայ՝ հազիւ 42 տարեկան, չորս անչափահաս որբեր կը թողու։ 1875 ին քահանայ ձեռնադրուած էր Տ. Պողոսեան Գրիգորիս Սրբազանէն։ Հանգուցեալը Ս. Փրկիչեան որբանոցի նախկին սաներէն էր, և գիտէր ոչ միայն լաւ հայերէն, այլև քաջ շարականագէտ էր, և օրինակելի վարք ու բարոյական ունէր։

Իբրեւ լուսարարապետ՝ պաշտօնավարած էր Թաղին Ս. Սահակեանց եկեղեցւոյն մէջ, ինչպէս նաև ուսուցչութիւն ըրած էր ի Պէշիկթաշ, Խասգիւղ, Մագրիգիւղ և ի Թօփգարու, Թաղային վարժարանաց մէջ։

Հանդուցեալ Մուրատեան Անտոն աղայի կողակից և Ալիքսանեան Յովհաննէս աղայի դուստր ՏԻԿԻՆ ՎԷՐՈՆԻԿԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ իւր մահկանացուն կնքեց նախընթաց գիշեր և յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ ի Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյ Բերայի, ուր ներկայ էին բազմութիւն ազգայնոց, բարեկամաց և օտարազգեաց և Մխիթարեան Հարց, և Հայկեպի եկեղեցւոյ մեծաւորը։ Հոգեհանդիսատեսն արարողութիւնը կատարուելէ յետոյ, հանգուցելոյն մարմինը հանդիսաւոր փոխադրուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունն և ամփոփուեցաւ Մուրատեան ընտանեաց յատուկ դամբարանին մէջ։ Թափորի անցած պահուն, Բանկալթիի Մխիթարեանց եկեղեցւոյն առջեւ զգեստաւորեալ վարդապետք և դպիրք դիմաւորեցին դագաղն և անդ աւետարան կարդացուեցաւ։

Մուրատեան ընտանիքն այս առթիւ հրապարակաւ իւր շնորհակալիքը կը յայտնէ ամէն անոնց որք ներկայ գտնուած էին հանգուցեալ Դերենիգ տիկնոջ յուղարկաւորութեան հանդիսին և ցաւակցութիւն յայտնած, և ի մասնաւորի Մխիթարեան հարց՝ ի պատիւ յիշեալ հանգուցելոյն ըրած եկեղեցական պատուոյն։

Այսօր կը հրատարակենք Տիգրան էֆ. Կամսարականի Գիտական Գրադատակը Պ. Շերվանզադէի վերջին վէպին՝ Ա. ԲԱՄԲԻՒՆ վրայ, զոր դեռ անցեալ օր յիշատակած էինք Բասէն հրատարակութեան սկիզբը։

Թէև «Վարժապետի Աղջկան» հեղինակը չատուց պատրաստած էր իւր վերլուծութիւնը, բայց այժմ միայն հրատարակութեան կը յանձնէ զայն, Պ. Շերվանզադէի գործն իւր նորավէպի հրատարակման առթիւ այժմէականութիւն մը ստացած նկատելով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ. Սուլթանն երէկ հանդիսաւոր կերպիւ գնաց Համիտիէ մզկիթն ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը։ Ն. Վեհափառութիւն ուրբաթու աղօթքը կատարելէ վերջ մզկիթի պատուհանէն դիտեց զօրաց մեծ անցքն, որոյ կը մասնակցէր նիզակաւոր հեծելազօրաց նոր գունդն, և յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Ճեպը Հիւմայունի պաշտօնատան մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ օտարազգիք, որոց մէջ գլխաւորաբար կը նշմարուէին ֆրանսական դեսպան Մոնդէպէլը կոմը, կոմսուհին ու դեսպանատան զինուորական կցորդն՝ Պ. Պէռոժէ, սերպիական դեսպան Պ. Նովաքովիչ, կինն ու առաջին թարգմանը, գերմանական դեսպանատան առաջին թարգմանը՝ Պ. Թէսթա, եղբայրն ու քոյրը, Բրէտի Լիմնէ դրամատան տնօրէնը՝ Պ. Լէոն Լբմուան և Վուտս փաշա ու աղջիկը։

Վեհ. Սուլթանն իմանալով թէ ֆրանսական դեսպանը, դեսպանուհին, զինուորական կցորդն եւ Սերպիական դեսպանն ու առաջին թարգմանն և Բրէտի Լիմնէ դրամատան տնօրէն Պ. Լէոն Լբմուան նոյն պաշտօնատունը կը գտնուին, սենեկապետ Մէհմէտ Էմին պէյը ղրկեց որ յանուն Ն. Վեհափառութեան հարկ եղած մեծարանքներն ըրաւ անոնց։

ԿՐԷՏԷ

Այս աւուր թուրք լրագիրք հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Կրէտէի նկատմամբ։

Ըստ վերջին տեղեկութեանց, Կրէտէի կուսակալի փոխանորդ Բիլա փաշա ինչպէս նաեւ իրեն օգնական Ղալիպ պէյ և Ճէվատ փաշա Հանեա ժամանած են։ Պաշէլ շոգենաւին, յորում կը գտնուէին այս վերջինք, հետեւած է նաեւ Ֆէէրթ շոգենաւն։

Կրէտէի նախորդ կուսակալ Նիքողոսի Սարդէնսքի փաշա եւս երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց, և ուղղակի կայս. պալատ գնաց։ Ն. Վսեմութեան կը հետեւէր կզզւոյն յունարէն լեզուի մէջթուակի Անարէա էֆէնտի։

Կրէտէի Հէնէքէռ լրագիրն եւս հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ։

Մախսուսէի Ալէ Սայէթ փաշա շոգենաւն անցեալ երկուշաբթի օր Կրէտէ բերաւ 200 նոր զինուորներ որոցմով պիտի ամբողջացուին կղզւոյն զինուորաց վաշտերը։ Մախսուսէի ուրիշ շոգենաւ մը եւս 84 նոր զինուորներ բերած է Կրէտէի թնդանօթաձիգ զօրաց վաշտերու պակասները լրացնելու համար։ Ասոնցմէ 39 Գանտիա ղրկուած են։

Անցեալ շաբթու Լաբէնֆէլտ շոգենաւը Սէլանիկէն ասա բերաւ վաշտ մը զօրք ի պահպանութիւն տեղւոյն անդորրութեան և հանրային ապահովութեան։

Մախսուսէի Լաբէնֆա շոգենաւն եւս երեքշաբթի օր Պոլսէն ասա բերաւ 600 նոր զինուորներ կղզւոյն զինուորական վաշտերու պակասը լրացնելու համար։

Անցեալ շորեքշաբթի օր ժամ 8ին Միջերկրականի անգլիական նաւատորմէն զրահաւոր մը Հանեաի նաւահանգստին մէջ խարսխեց և երկու ժամ յետոյ Բէյսիմ ըլ անուն Բօռ-Սայիտ գնաց։

ՄԱՐՄԱՐԻՆ ՍԱՀԱԳԻՆԵՐ

Թուրքհռուսական մաքսային խառնդոց վերաբերեալ բանակցութեանց համար ռուսական պատուիրակ Պ. Թէմիրիազէֆ հինգշաբթի առաւօտ մայրաքաղաքս վերադարձաւ Օտեսայէն, ուր գնացած էր քաղաքին վաճառականաց հետ խորհրդակցելու համար ինչ ինչ բերքերու, և գլխաւորաբար ալիւրի վրայ, որոյ մասին տակաւին համաձայնութիւն մը չէ գոյացած երկուց կառավարութեանց միջև։

ՅՕԹԻԱՏԷՍ ՓԱՇԱ

Հռոմի օսմ. դեսպան Յօթիատէս փաշա՝ ի պատասխանի իրեն եղած հրաւէրին, յայտնած է թէ իւր առողջական վիճակը, որ սակաւ ինչ խանգարեալ է այս միջոցիս, ներելուն պէս, պիտի փութայ Կ. Պոլիս դալ։

ԱՄՍԱԹՈՇԱՆԵՐ

Սպարապետի Դուռը նախընթաց օր մայիսի ամսաթուակը վճարեց մայրաքաղաքս գտնուած զինուորական գունդերու ու վաշտերու։ Այս օրեր եւս մայիսի ամսաթուակը պիտի բաշխուի Սպարապետի Դրան զինուորական ըստպյէց, պաշտօնէից ու քարտուղարաց։

ՎՍԵՄ. ՍԱՀԻՏ ՓԱՇԱ

Արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշա նախընթաց օր Թարապիա երթալով այցելութիւն տուաւ դեսպանաց ոմանց։

ՍԼԱՆԻԿԻ ԼՈՒՐԵՐ

Սէլանիկի գաւառական լրագրին կը քաղենք հետեւեալ լուրերը։

Ի Բաղէրդ գտնուած զօրագունդին տեղակալներէն Հաճի Օսման էֆէնտի գումարակի մը հետ անցեալ չորեքշաբթի օր Եագոլիթ գիւղի լեռները շրջած պահուն Սողան Տէրէ անուն տեղը հանդիպեցաւ նոյն գիւղացի Եուվան, եղբայրն Լազար և ուրիշ աւազակի մը։ Տեղակալը յաջողեցաւ ըստանել այդ երեք աւազակներն եւ դրաւուց երեք Մարթինի հէնրի հրացան, 60 փամփուշտ և սուրեր։ Աւազակներէ մին Եուվան անցեալ տարի ի Պուլկարիա երկթուղոյ կայարանի մը վրայ յարձակելով այլ և այլ չարիքներ գործած էր։

Հաճի Օսման էֆ. անցեալներն այդ կողմերն ուրիշ աւազակ մը եւս սպաննած և անցեալ տարի ալ աւազակայ խումբի մը հետ կռուած պահուն հրացանի մը գնդակէն վիրաւորուած էր։

* * *

Անցեալ շորեքշաբթի իրիկուն ժամ 11½ին յանկարծ օդը մթադնեցաւ և սկսաւ արեւմտեան սաստիկ հով մը փչել։ Փոթորկի պահուն 15 փաքր նաւեր ու 3 ցալանաւեր ընկղմեցան և 3 առագաստանաւերու կայմերը խորտակեցան։ Ոստիկանաց, անցագրեր քննելու յաստուկ շէնքը վրայելով, ոստիկան մը զինուոր մը և պաշտօնատան նաւավարն ծովն ինկան, սակայն նաւավարք օգնութեան փութալով ազատած են զանոնք։

* * *

Երկրագործական դրամատան Սէլանիկի ճիւղն նախնական գործողութիւններն աւարտած լինելով, հրաման ստացած է ըստ նոր օրինաց ձեռնարկել փոխատուութեանց։

* * *

Կայս. Հանէ շոգենաւն, որ կուսակալութեան տրամադրութեան ներքև կը գտնուի, այս շաբթու Բէյսէնիրէի ու Այնորոզի ծովեզերքը շրջելէ յետոյ Սէլանիկի նաւահանգիստը վերադարձաւ։

ԹԵՍԱԼՈՆԻՑԻ ԲԼԺԻՆ

Կայս. կառավարութեան և Բլժիի վարչութեան միջև տրուած որոշման մը համաձայն Բլժիի վարչութիւնը յանձն առած է, իբրև ապրուստ, օրական հինգ դրուշ վճարել բանտարկեալ ծխախոտի մանրասնեսներու իւրաքանչիւրին։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Այժմ որ Նիկոմիդիա-Էսկիւրիի գծին շինութիւնք սկսած են, ընկերութիւնը բաւական դժուարութեանց կը բաղխի։ Այս դժուարութիւնք յառաջ եկած են երկաթուղւոյ գծին վրայ գտնուած շէնքերու և գետիններու գնման խնդրոյն պատճառաւ։ Ընկերութիւնն սկսած էր ի զուր բանակցիլ կալուածատերաց հետ որոց արտաքոյ կարգի պահանջմանց հանդէպ գտնած է կայս. կառավարութեան։

Բ. Դուռը յանձնաժողով մը կազմած է որ, ընկերութեան հետ համաձայն, այդ կողմերը պիտի երթայ կալուածատերաց հետ համաձայնելու համար։

ՀԻՒՍԷՅԻՆ ՖԷՎԶԻ ՓԱՇԱ

Սէլանիկի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ կայս. հրամանաւ Սէլանիկի և Գոսովոյի ընդհանուր հրամանատար Հիւսէյին Ֆէվզի փաշա դեռ նախագահ կարգուած է տեղւոյն արքունի կալուածոց տեսչական գեղեներու համար կազմեալ յանձնաժողովին։ Ն. Վսեմութեան նախորդն՝ Բէյճէպ փաշա եւս կը վարէր այդ պաշտօնը։

ՖԷՆԷՐԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ

Ցուցաց Ամենն. Պատրիարքն ուղերձ մը մատուցած է ի կայս. պալատ, շնորհակալութիւն յայտնելու համար առ Վեհ. Սուլթանն որ հաճած էր հեռագրաւ հրամայել որ Աղեքսանդրիոյ նախկին Պատրիարք Տ. Կարնիկիսի յուղարկաւորութեան ծախքն հոգացուի։ Իւր անձնական գանձէն։

—Աթանաս Էլիատէս անուն վարդապետն, որ Գօնեայի մետրապոլիտ ընտրուած է, վաղը եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրուի Ֆէնէրի եկեղեցւոյն մէջ։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ

Նիկոմիդիայէն կը գրեն առ Նեօլոգոս թէ աւազակութիւնը վերստին գլուխ վերցուցեր է գաւառին մէջ։ Աւազակք վերջերս Եալովայի մօտ աւուանգեր են Մրկոր աղա անուն հայ մը և 400 ոսկի փրկանք կը պահանջեն։ Այս վերջինը կրցեր է ազատիլ, 40 ոսկի կանխիկ տալով և մնացեալին համար մուրհակ մը տարագրելով։ Ուրիշ աւազակախումբ մըն ալ Օղանքդ գիւղին մօտ բռներ և լեռը տարեր է Նիկոմիդիացի երկու հայ երիտասարդներ, Թէնտողլու և Ասէֆմողլու, որոց ազատման համար 1200 ոսկի փրկանք կը պահանջէ։ Կառավարիչ Սբրրի փաշա 70 ոստիկանաց և ժանդարմայներու գլուխ անցեր է չարագործներն հալածելու համար։ Ոստիկանաց և կամաւորաց բազմաթիւ խումբեր գաւառին այլ կողմերը կը շրջին, աւազակութեան առաջքն առնելու համար։

ԵՒՆԻ ՄԱՀԱԼԼԻԻ ՏՈՄՍԱՎԱՃԱՌԸ

Շերքէթի Խայրիյէ վարչութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Եէնի Մահալլիի Նաւամատոյցի տոմսավաճառին վերայ որ իրեն սովորութիւն դարձուցած է բիրտ և անքաղաքավար կերպիւ վարուիլ յաճախորդաց հետ։ Ցիշեալ պաշտօնեայն ակից առաջ իրեն դէմ թափեցուց կողմէ եղած բողոքներուն եւ գանգատներուն վրայ թէև պաշտօնական եղած, սակայն ի վերջոյ իւր ազատանաց վրայ վերսին հաստատուած ըլլալով, կը կարծուէր թէ հին սովորութենէն հրաժարած ըլլար, սակայն դիներեւի թէ երկրորդ ազդարարութեան մը պէտք ունի։

Սպարթայի նախկին կառավարիչ Բիզա պէյ, որ ժամանակէ մը ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութեամբ, երէկ մեռաւ։

—Բ. Դուռը վաւերացուցած է Սէլանիկի գերմանական նորընտիր հիւպատոս Պ. Մորկանի պաշտօնը։

—Պետական Խորհրդոյ նախնական ատեանն երեք ամսուան բանտարկութեան դատապարտած է թղթատարական պաշտօնեայ Բէյճաթ էֆէնտին, որ ի Նալը Խան (Ինկիւրիւ) ղրկուելու համար իրեն յանձնուած նամակները պահած էր։

—Նախընթաց օր ի Պոլիս Ալտնա Համամ դեղարանի մը մէջ ոգիի լամպար մը պայթեցաւ և նոյն պահուն լամպարին մօտ աշխատող տասն չորս տարեկան տղու մը թեւերը բոցերուն մէջ մնացին։ Տղան ըզգացած ցաւէն չուարելով փողոց նետուեցաւ աղաղակելով։ Անցորդք օգնութեան փութացին և թեւերու այրած տեղը մարեցին։

—Երէկ անծանօթ մարդ մը ի Եէնի գաբու ծովեզերքը կապուած մակոյկի մը չուանը քակեց և մէջը նստելով սկսաւ ծովուն մէջ յառաջանալ։ Նաւավարք զինքը հալածելով ցամաք հանեցին և յանձնեցին ոստիկանութեան, որ հարցաքննելով հաստատեց թէ այդ մարդ մտային խանգարում ունէր։

—Աւստրիացի կենդանաբան Պ. Էյտուառ Մէրքիէլ և եղբայրն Պ. Ժոզէֆ Մէրքիէլ կայս. կառավարութեան դիմելով արտօնութիւն ստացած են Պոլսոյ, Նիկոմիդիոյ և Այտընի ու Պրուսայի նահանգաց մէջ խուզարկութիւններ կատարել շերամներու նկատմամբ։ Պ. Պ. Մէրքիէլ պիտի գործեն ի հաշիւ Բէյճաթի թանգարանին։

—Բերսայի ոստիկանաց հաշուակալ Հիւսնի պէյ, որ Մանասպէրը գնացած էր տեղւոյն ոստիկանաց նկատմամբ ինչ ինչ քննութիւններ կատարելու համար, իւր պաշտօնն անդ աւարտելով Սէլանիկ գնացած է միւնոյն պաշտօնով։

—Թրխթէէն եկող աւստրիական շոգենաւն 52 մնուտուկ մանկտերեան հրացան բերաւ և յանձնեց Թնդանօթարանին։

—Երէկ Տրապիզոնէն եկող Ճանիկ շոգենաւը Սեւ Ծովու զանազան ծովեզերեայ քաղաքներէն մայրաքաղաքս բերաւ մաս մը նոր զինուոր։

—Մանասթիրի Տէպրէ գաւառին կառավարիչ և հրամատար Թէրիդ Հաճի Եօմէր փաշա երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ Սէլանիկի ճամբով։

—Երէկ գիշեր ժամ 2ին յէտիգուլէ Հաճի Եվկատ թէքէյէն հրդեհ ծագելով շէնքին կանանոցը միայն այրեցաւ։

—Երէկ Գումգապուի նաւակ մը, որ ձմեռուան բեռցած եէնիգարուէն կուգար, Սիրքէճիի տակէն անգլիական շոգենաւի մը զարնուելով ընկղմեցաւ։ Շուրջը գտնուած նաւակներն օգնութեան փութալով երկու նաւավարներն ազատեցին։

—Սերվէր Ծանուցանելէ յետոյ թէ այս օրերս Տէրդիլուղի մէջ ժանտատենդ (ֆէնէռ ԷՒՔԷՐ) երեւան ելած է ուրկից ընդհանրապէս տղայք վարակուած են, ձեռնհաս իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՈՄ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱԶԳԱԿԱՆ Ց'ԻՍԿԻԻՏԱՐ

Վարժարանիս տարեկան յառաջիկայ շրջանը կը սկսի 5|17 սեպտեմբեր, 1889։ (Գիշերօթիկ աշակերտուհիք պարտին վարժարանը գանուիլ նախընթաց երեկոյին։)

Վարժարանիս լեզուն է Անգլերէն։ Բայց ի գիտութեանց այլ և այլ ճիւղերէն կ'աւանդուին նաեւ Թուրքերէն, Փարսերէն, Հայերէն, Յունարէն և Գուլկարերէն լեզուաց ուսումը։

Ուրիշ տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ կա՛մ անձամբ վարժարանս գալով և կա՛մ թուղթ յղելով առ Միս Փաթրիք, Ամերիկեան Պայպըլ Հաուզ, Կ. Պոլիս։

641 1—15

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 22 յուլիս

Դրհեկան

Օսմանեան Ֆոնսօլիտէ		
Երէկ երեկոյ գոց. (Մեաց. Ս. Սերի		17 24
Պողոսային. գոցուելէն վերջը	»	17 23
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	17 26
Կէս օրին	»	17 26
ԻՊՊՈԴՐԱՁԸ ՏԱՒԻԼԻ		
Երէկ երեկոյ		44 30
Այս առաւօտ		44 35
Կէս օր		44 35
ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹԼՈՅՑ		
Փոխառութիւն	Ա. Սերի	28
»	Բ. »	16 25
»	Գ. »	17 26
ԲԱՆԿԵՆՏՈՒԹ		
Սօսիէթէ ժէնէրալ	Անգլ. Լբ.	4 14
Փրէտի ժէնէրալ	Օսմ. »	8 25
Պանք տը Գանդ	» »	7 9
Սօս. Շանժ է վլէսօր	» »	4 27
Թրամուէյ	» »	460
Բուսէլի երկաթուղի	Ֆր.	59
Օպիկհանան տը Բրիսրիթէ	»	— —
Բանկեթուղի Լավրիսմի	»	103

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 2 Օգոստոս ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտ		98 ½
Օսմ. »	Սերի Գ. բացուեցաւ	16
» »	» գոցուեցաւ	16 13/16
» »	» Ա.	28 ¼
» »	» Բ.	16 ½
» »	» Գ.	15 7/8
Օթոման 1871		91 ¾
Փոխառութիւն 1877		100 ½
Պանք Օթոման		10 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873		100
Եգիպտական միացեալ (բունիֆիտ)		99 ¼
» առանձ. (բրիմիէրէ)		104 ½
Տարա Պանիէ		84 3/8 (?)
Տօմնեիայ (փոխառ. Բօչիլա		102 ¼
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ		25 35

Վիէննա, 2 Օգոստոս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	120 40
Օսմանեան երկաթուղի	21 40
» Լեժիի բաժնեթուղթք	108

Բարիզ, 2 Օգոստոս ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Տրանսանան Լանթի	4 ½ %	104 25
»	3 %	84 97 ½
Օսմանեան քոնսոլիտ	Սերի Գ. բացուեցաւ	16 22 ½
» »	» գոցուեցաւ	16 27 ½
» »	» Բ.	16 25
» »	» Գ.	16 25
սմանեան երկաթուղի		59 75
» Լեժիի բաժնեթուղթք		— —
Պանք Օթոման		512 50
Գրէտիթ Լիոնէ		678 75
» Ֆոնսիէ		1275
Գոնդուսա տ'Լոգոնդ		80
Ռուէիզի ջրանցք		2277 50
Ռուսական 5 % 1877 թ.		— —
Իտալական Լանթի		93 30
Ոպանիան (արտաքին)		72 ⅛
Եգիպտական միացեալ		455
Բրիօրիթէ թիւրք		450
Հելլենական 5 %		468 75
Զէք Լոնտրայի վրայ		25 15

ԱՐԱՄԲԻՆ

Անծանօթ թէ սիսնակ հեղինակի մը գործն, —բան է բնապաշտ դպրոցի դասապետը— իւր կոդքին տակ՝ կը նմանի կուսին, այր քաջն ներքև սրտատրոփ կը տենչաս նշմարել դէմքն, որ սակայն յանախ յուսախափութիւն մ'ունի քեզ վերապահած։

Այդ յուսախափութիւնն, ես չուենեցայ կարդալով Պարոն Շերվանզադէի վէպն։

Ամիսներ յառաջ, Աբէ-Եէլի խմբագրատունն էի, տեսայ գրքոյկ մը սեղանի մի ծայրն, «առ Մինաս Զերազ Շերվանզադէից ու Արամբի՞, վ՞պ՞ չշաբթեցի թարմիկ գրքոյկն կօթիւի մը չարամութեամբ, և զայն Զերազ էֆէնտիին հասցնել յանձն առի ինքնակամ։ բայց շատ դէշ ձրուիչ մ'էլ ես, որովհետեւ ամբողջ ամիս մը պահցեցի վիպակը գրադատականիս համար, և ակամայ, որովհետեւ Պոլսոյ ոչ մէկ հայ գրավաճառի քով կրցայ օրինակ մը գտնել այդ գործէն։

Ազգային գրականութեան զարգացման տեսակէտով, արդարեւ չատ ցաւալի է որ Պոլիս այսքան քիչ հետաքրքրի Տիզիսի գրական արտադրութեանց։ Պոլսոյ հայ գրագիտաց համար ուրեմն գործ մը պիտի ըլլար ուսումնասիրել Կովկասի հայ գրականութիւնն և հասարակութիւնը ծանօթացնել անոր։ բայց դժբաղդաբար մեր գրագէտները, քիչ բացառութեամբ, յայտնի անտարբերութիւն մը, հակակրանքի մօտեցող բան մ'ունեցած են ցարդ ռուսահայ գրականութեան դէմ որ թերեւս Կովկասու գրագիտաց կողմէ իրենց կրած մոլեռանդ յարձակումներով բացատրուի։ ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, փոխադարձ ուսումնասիրութիւն մը, ռուսահայ և տաճկահայ գրականութեան, մեծապէս պիտի նպաստեր հայ գրականութեան ընդհանուր զարգացման։ զուտ գրական կարդին մէջ, հետեւելով կովկասեան գրական շարժման, և ուսումնասիրելով անոր ուղղութիւնը, Պոլսահայքս պիտի բարեշրջէինք մեր գրական հնաւանդ ու ծաղրելի ձեւերն։ այդ շփմամբ շուտ զզուելի պիտի ըլլար մեզ մեր «ածականներու գրականութիւնը» զոր ֆրանսական վիպական դպրոցը կտակած է մեզ, և «պարբերութեանց (phrase) սուրբ նոզկանքը» պիտի ներշնչէր մեզ։ ենթադրելով որ այդ ուսումնասիրութիւնը փոխադարձ ըլլար, բան մ'ալ ռուսահայ գրականութիւնը կ'ունենար շահելու անշուշտ, զի այդու հակազդեցութիւն մը յառաջ պիտի գար իւր լեզուին ու ոճին վրայ որ աւելի եւս պիտի խնամուէր ու զտուէր։ այնպէս որ, եթէ մենք օրինակներ անոնց գրական ուղղութիւնն, ոգին, կրնայինք մատուցանել իրենց մեր լեզուն, բառարանը։ Պոլսոյ սակայն գրական տեսակէտն, աւելի վերացական կարգի մը մէջ, Աբոռեանի էմոսպոսիրութեան տեսակէտով, շատ շահագրգիռ պիտի ըլլար ուսումնասիրութիւնն որ նշանակելով երկոքին գրականութեանց ուրոյն ընոյթն, ի վեր հանէր մեզ այն սկզբնապատճառներն որք յառաջ բերած են սոյն կրկին գրականութեանց յայտնի խրտրութիւնն, ինչպէս բարուց վիճակը, մտաց զարգացումը, սերունդը, կլիման, միջավայրն են, ըստ սա ճշմարտութեան թէ «Արուեստին առարկան կ'ենթարկի իւր միջավայրին բարուց եւ մտաց ընդհանուր վիճակին ազդեցութեան։» Բայց աւելի չօշափելի նկատումներով, հարկ էր որ, եթէ ոչ գրական հետաքրքրութեանց ի սէր, գէթ ռուսահայ բարուց ծանօթութեան բնական հետաքրքրութեամբ, վերծանէինք ռուսահայ վէպերն, և փոխադարձաբար, ճանչնալու համար միմեանց առանին կեանքը, սովորոյթքն են, քանի որ այժմեան վէպերու սեռերուն մէջ ամենանշանաւոր տեղը կը բռնէ բարուց վէպը (1)։

Վերադառնալով Արամբիի՝ երբ բարուց վէպերու կ'ակնարկեմ, չը կարծուի թէ բարուց վէպ մ'է այն զոր մեր առջև ունինք։ չարաբանական վէպ մ'է (roman à thèse) խոտացեալ հոգեբանութեամբ, քաղուած ռուսահայ բարքերէ։ հեշտին է արդէն ըմբռնել թէ Արամբին իրը բարուց վէպ չէր կրնար մեր քննադատութեան ենթարկիլ։ զի տեղագրական, ցեղագրական և ժամանակագրական տարերց համակ մեր մը հարկաւոր կը լինէր մեզ յայտմ որ կը պակսի մեզ։ բայց Արամբին ցորչափ հոգեբանական վէպի մը երեւոյթն ունի, և ցորչափ մեր հոգւոյն է որ պիտի զգանք զայն, անոր վրայ քննադատական մը արդիւնաւ պատուը չ'մեզ։

Արամբիի մէջ Պ. Շերվանզադէ ապահարգանի խնդիրն է որ կը յուզէ իրը գրական քննադատ չը պարտիմ անուշտ միջամտել ընկերական այն մեծ խնդրոյն զոր յարուցած է հեղինակն, ու կը չատանամ քննել գործն իւր գեղագիտական արժանեաց մէջ(2)։

Դժբաղդաբար Պ. Շերվանզադէի միւս գործերը չունիմ ձեռացս տակ, որպէս զի իւր համայն երկասիրութեանց մէջ լաւ եւս կարենայի թափանցել իւր վիպասանի տաղանդին, ու այսպէս փոխանակ իւր մէկ գործը քննելու, վիպասանը վերլուծել և փոխանակ քննադատութեան՝ ընդհանուր ուսումնասիրութեան մը (etude) ձեռնարկել։

* *

(1) Առիթն է թերեւս յիշելու հոս թէ Բիւզանդ էֆէնտի Քէչեան իւր «Քէչեան Պատմութեան» յառաջաբանին մէջ, և ուրիշ առիթներով ալ, այնպիսի ծիր հակակրանք մը ցոյց տուած է վիպագրութեան դէմ, զոր իւր կարգի հրապարակագիր մը չը պիտի ներէր ինքզինքին։ Քէչեան էֆէնտի կը սիրալ երբ մէկը Բնակայական (subjectif) աշխատութիւն մը կը կարծէ։ ժամանակակից վիպասանութիւնը այնքան ենթակայական է որքան ասոբյեկտիվ (objectif)։ Զօլան պիտի ըսէր նոյն իսկ թէ արուեստ մը չէ այն, այլ փորձառական գիտութիւն մը։ բազմաշրջութիւն և խորաքննին հետազօտութիւն յատկանիշն են այժմեան բարուց վէպերու, որք յանախ այնքան ուսումնասիրութեան կը կարօտին որքան իւր «Քրէչեան Պատմութեան» բազմաչխատ գործը, սա տարբերութեամբ որ, մինչ իւր նախասիրած սեռն իւր յիշատակարանի արժանեաց մէջ կ'արժէ և եթ, և կը մնայ զուտ ասոբյեկտիվ էրուդիտիան, վէպը իւր յիշատակարանի հանգամանաց վրայ կ'աւելցնէ գեղագիտական արժանիքն ալ որով կը դառնայ էրուդիտիան ենթակայական և ասոբյեկտիվ միանգամայն, սխալ է վիպասանութիւնը արկածից ծիրատ վէպերէն դատել որոց թարգմանութեամբ ողողած են ցարդ մեր գրական հրապարակ, չահագէտ և անգրագէտ հրատարակիչներ։ Նոր վէպը գրական նախասիրեալ սեռն է այսօր, եթէ վերլուծէ զգացումներ, եւ հոգեբանական նոր երեւոյթներ նշանակէ, մասնաւորիչ ըրած կըլլայ մեզ։ որոշեալ ժամանակի մը ստեղծած սկզբանց, գաղափարաց ներգործութիւնը մտաց վրայ, և այս նկարած՝ որոշեալ ժողովրդի մը հոգեբանութիւնը, որոշեալ ժամանակի ջրոյ մը մէջ։ յուռեսեսութիւնը չէ՞ ֆրանսական ժամանակակից վիպասանութեան յատկանի

Մինաս Կերիպլիչ դժբաղդ հայր մ'է որ իւր միակ զաւկին, Վարվառէին հետ կուգայ Մոսկուայէն հաստատուիլ Տիվլիսի անչշուկ օթեւանի մը մէջ այր մշտակայ բնակն է մենակեաց երիտասարդ մը Ռոստոմեան անուն։ Սա երկրագէտ մ'է որ իւր խուցին մէջ ամբափակ տասն և չորս ժամ քսան և չորս ժաներու մէջ կը պարապի կառավարութենէ իրեն յանձնարարուած գործերով, մենամոլ մ'է և աշխատասէր մը, եթէ կուզէք։ իւր սիրական թղթերէն զատ ուրիշ հաճոյք չը ճանչնար ու մաքրակրօն մը, հաւատացէք կենացը մէջ իւր աչերը երկու անգամ չէ բարձրացուցած նոյն կնոջ վրայ, եւ իւր սիրոն կնոջ համար չէ բարախած։» և գուցէ այսու իսկ՝ Վառվառէն իւր տիրանոյշ կերպարանովը որ այնքան լաւ կը համապատասխանէ իւր հոգեկան վիճակին, պիտի բոցավառէ իւր սիրտը։

«Բան մը» զգացած է Ռոստոմեան իւր ներքսամէջը այն առաջին վայրկեանէն յորում տեսած է Վարվառէն։ «Ինչ, սիրահարած,—չէ, ցնորք է այդ։ չհաւատար։ բայց այն պահուն իսկ յորում կը կասկածի իւր այդ ազօտ զգացման վրայ, աւելի ուժգին կը զարնեն քունքը։ ո՛չ եւս տարակուսիլ հնար է, ցնորք մը չէ այդ։ կը սիրէ...

Ռոստոմեան կորուշէ, կը վճռէ, Վառվառէին ձեռքը պիտի խնդրէ հօրմէն։ զի անկարող է ուրիշ կերպ ընելու։

Միամիտ հէգ տղայ։ չը գիտէ, Վառվառէն կոյս մը չէ, մեծահարուստ այլ լկտի երիտասարդի մը կինն է որ բաժնուած է իւր ամուսնէն չը հանդուրժելով անոր պժգալի անհաւատարմութեանց։ Վառվարէն ազատ չէ։

Պիտի իմանայ այս ամենը Ռոստոմեան, բայց մինչեւ որ իմանայ, Վառվառէն եւս իւր սրտին մէջ տեղ մը չունած է անոր որ իրը տիպար, անկեղծ, վեհանձն ու համեստ բնաւորութեան, հակապատկերն է իւր լպիրշ ամուսնոյն։

Ծանօթացած են իրարու։

Ռոստոմեան մտադրած է, վայրկեանէ վայրկեան պիտի ընէ իւր սիրայայտնութիւնը, բայց «սոսկո՛ւմ,» իմացա՛ւ։ «ազատ աղջիկ» չէ Վարվառէն։ սիրտը կը նրբիրէ նա նմա, բայց ձեռքը զոր օրէնքը կաշկանդած է իւր անողոք անուրին մէջ։... կը շուարի, կը յուսահատի «Վառվառէն չը կրնար կենակցիլ իրեն հետ։ ընկերութիւնը, նախապաշարումները, կրօնը, ամեն ինչ կը դատապարտեն զինք։» կը մտէ։ «կին Աբոմբէ ի կենդանի այր իւր կալեալ է օրինօք,» բայց ինչո՞ւ։ «ոչ ապաքէն, օրէնքներեն եւս անհատներ են ըստեղծումք։ ոչ ապաքէն եղել է ժամանակ որ ներկայ աւանդութիւններից շատերը, շատ շատերը բացառութիւն և դատապարտելի բացառութիւն էին համարվում և նոյնպէս պատժվում ամբոխի կողմից։ Եւ միթէ միենոյն այս դէպքում, այն ինչ որ համարվում է յանցանք չը՞ պիտի դառնայ օրէնք։»

Եւ ահա կ'արիանայ Ռոստոմեան, նա կը ճանչնայ Վառվառէն։ նախապաշարեալ աղջիկ մը չէ նա։ «Ոմն հոգեն մեծ է, ընդարձակ է նրա մտքի հորիզոնը։» «Վարիա՛, Վարիա՛, կը գոչէ նա, սարսռագրեցիկ տեսարանի մը մէջ, ես գուցէ կարողանայի զսպել ինձ եթէ հաւատացած չը լինէի որ դուք կ'արհամարհեք նախապաշարմունքները։ Այո, հաւատում եմ, դուք կարող էք մոռանալ մանր մարդկանց կեղծ հասկացողութիւնը առաքինութեան մասին։ Դուք բարձր էք թշուկներից... Նայեցէք ուրմն նրանց վրայ անվեհեր... անշարժ ստոր, մի պահանջէք նրանցից ճիշդ գաղափար իսկական հերոսութեան մասին....

Վառվառէն կարող է, այո՛ կարող է արհամարել ամբոխը, այլ... «Ես հայր ունիմ...» կը թոթովէ, և Ռոստոմեան գիտէ, այդ բարեմիտ հայրը գողում, սարսափում սարսանում է մինչեւ գետին, ամբոխի կարծիքի առջեւ։» Վառվառէն չը կարէ լքանել զայն հետեւելու համար իրեն այլուր, «ի՞ս հայրը, հայրը, ամոթէն կը մեռնի...

Որոշած է, անձնաղոտ աղջիկը, պիտի լեռնդէ իւր սրտին ձայն իւր մէջ, թէև կասկածէ թէ յուսահատ երիտասարդն ալ իրերի մէջ խեղդէ ինքզինքը, որոշած է, հիմակ այլ եւս կրնայ հանդարտիլ Մինաս Կերիպլիչ որ արդէն լաւ աչօք չէր դիտեր աղջկան Ռոստոմեանի հետ ունեցած յարաբերութիւնը, այլ տե՛ս սա պարզամիտ մարդուկը որ քիչ յառաջ տեսած է իւր աղջկան տեսակցութիւնը երիտասարդին հետ, ի՞նչպէս կը կատղի կը գոռայ, կ'անիծէ իւր սէրը, երբ ինքն իսկ բանդատած է զինք՝ ատենին ամուսնանալու՝ թշուառականի մը հետ։

Վառվառէն իւր անձնուրացութեան մէջ կորագլուխ կը լսէ իւր հօր նախատանաց հեղեղը։ բայց շատ տառապած է, շա՛տ վշտակրած։ չէր կարող դիմանալ և երբ հայրը կը մտադրէ ընդ փոյթ հեռացնել զինք Տփղիսէն՝ կը հիւանդանայ։ «կը կեղծէ» կը մտածէ հայրն որպէսզի չը բաժնուի իւր սիրականէն։ Ստոյգ է, Վառվառէն կը կեղծէ, բայց ուրիշ բան, ծանր հիւանդ չ'ըլլալ կը կեղծէ հօրն առջեւ, և ինքն ժողովելով իւր խուսափուկ զօրութեան մնացորդն, ճամբորդութեան սընուելը կը ջանայ պատրաստել, բայց հիւանդ է, Տէր Աստուած, կը կթռտին ծընգերն ու կիսնայ ուժաթափ, մինչ նոյն պահուն ծառայն կուգայ խնացնել։ «կառքերը պատրաստ են։»

«Կը կեղծէ՞։—չէ՛, այլ եւս չը պիտի ըսէ հայրն այդպէս, վասն զի կեղծիք մը չէ մահը, կը մեռնի աղջիկը, տագնապներէ յետոյ։

Կը թաղեն Վառվառէն իւր փոսին մոտ մի երիտասարդ է կանգնած խեղճոյր, դա Ռոստոմեանն է, խեղճեցած։

Այս է ահա նիւթն Աբոմբէի, արտասուքի մը չափ պարզ, զոր կամաւ չհմառօտեցի հաղորդելու համար ընթերցողին այն սարսուռն որ յիշատակած տողերուս ընթերցումը թափանցեց ձիս։ գուցէ այսու աներու ըլլամ, զի քննադատը պարտի կմտիքը ներկայել միայն, անդգած ճեպով և լաւ եւս կարենալ դատելու համար։ Նիւթը՝ որպէս կը տեսնուի՝ գիւտ մը չէ։ նոյն իսկ ի մեզ Աբրիպատան իւր Դոպոպոբոեւլին մէջ գրեթէ նոյն ռեալ ըզբաղած է, թէև, ապացուցական նուազագոյն եռանդեամբ մը։ նիւթը գիւտ մը չէ, վասն զի մեր հանապազօրեայ կենաց պատահարներէն է քաղուած, այն կեանքէն որով կ'ապրինք։ ժողովրդի մը կեանքն իւր բարքերով կը բացատրուի, և այդ բարքերն ալ իւր ընդունեած կամ հաստատած օրէնքներով։ այդ օրէնքները ձգտելով միշտ ընդհանուրին բարւոյն, ընդգրկած են ցարաբերականն որ ամէն ժամանակ և ամէն տեղ մասնաւորներու չարիքն է դարձած, և ընկերական նախապաշարումը, տրամախոհեալ օրենաց այդ անտրամախոհ ծնունդն, ո՛րքան աւելի հրահրած է այդ չարիքն։ ա՜հ, այդ ամբոխը գռեհիկ ի՞նչ գիւտային պար մը չէ ձեւացուցած ընկերային օրենաց շուրջը զրոս հանկալու անկարող է սակայն։

Ցարաբերականը, չեմ գիտեր ինչ չարիք կ'արգիլէ։ կ'արգիլէ, կ'ենթաբէ՛, բայց այն զոհերը զրոս կը գործէ նա՝ կը ոեանէ։... և ո՛ գիտէ թէ Պ. Շիրվանզատէ ևս չէ տեսած այն զոհերէն մին, զոյգ մը զոհեր, պիտի ըսէի, նկարագրելու համար անոնց նահատակութիւնն իւր արուեստագիտի տաղանդով։ Նիւթը նորութիւն մը չէ, բայց մի՛ ըսէք թէ գործն այս տեսութեամբ չարժէր, մի՛ ըսէք մանաւանդ թէ ջատագովական վէպերն հնաձեւ կը համարուին։ գրական-քննադատութեան մէջ յօրինումն ամեն ինչ է համարուած և նիւթը փոքր ինչ, զի դիպուածը գեղեցկագոյն նիւթը կը բերնայ հայթայթել ամէնէն հեռեւակ վիպասանին։ խնդիրն յօրինման մէջ է ուրեմն, և յօրինման արժանաւորութիւնը կը համեմատի նիւթին ընտրութեան հետ։ նիւթ մը որ յարաճումն և խառնցեալ գոհ մ'ունի, շարժում մը (action) յորում տեսարանները կը վիսան վարեալ մեքենայութենէ մը (intrigue) որ վէպին բոլոր հրապոյրն է՝ կը նմանի մոտային ծրագրոյ մ'զոր ամեն վիպասան իւր ճարտարութեան չափով, —մանաւանդ երբ ոստիկանական պաշտօնեայ եղած է — պիտի բանի, գործադրէ, ինչպէս արկածից վէպերը (roman d'aventure)։ բայց կայ նիւթ զոր կարելի չէ անջատել իւր յօրինումէն, զոր երեք բառով կրնամ քեզ պատմել։ ու վէպին գերակշիռ տարրն այս անգամ անակնկալ տեսարանաց հնարագէտ կապակցութիւնը չէ, այլ զգացմանց թափանցիկ վերլուծութիւնը։ մեքենայութիւնը չէ որ կը հետաքրքրէ զքեզ, այլ հոգեբանութիւնը որ զգացումներդ կը փոփոխէ։ երեւակայութեան արտադրութիւն չէ այդ գործն, այլ խոյաքանչին դիտողութեան։ արուեստագէտն յօրինելու համար զայն իւր սրտին սեփական զգացմանց պիտի դիմէ մակածութիւններով (intuition) մարմին պիտի տայ իւր նիւթին, վերջապէս վէպն ինքզինքին մէջ պիտի փընտրէ։ հաղիւ հարկ է ըսել թէ սոյն վերջին սեռն անհամեմատ իմն դժուար է քան առաջին կոչտ սեռն, և թէ այնքան աւելի է արուեստագիտին արժանիքն, որքան աւելի յաջողի այդ սեռի մէջ։ արդ, Պ. Շիրվանզատէ եւս, որչափ որ ալ ընկերական նոր երեւոյթ մը պարզած չըլլայ, փայլուն տաղանդի մը ապացոյցը տուած է, զի իւր գործոյն մէջ դրած է թափանցիկ վերլուծութիւն մը, և խառնցեալ հոգեբանութիւն մը։

Հա՞րկ է ըսել թէ Աբոմբէն ազդեցիկ գործ մ'է, և զոր առնելով իւր ջատագով ակն արժանեայ մէջ ընդդէմ ընկալեալ օրինաց՝ ամենէն կանխակալ օրէնսդէսն իսկ քաջութիւն չպիտի ունենար արհամարհելու։ Պ. Շիրվանզատէ որ ուժգին տուած է հարուածն, ուղիղ է առած իւր նշանն։ անկեղծ ու խիզախ ոճ մ'ունի, չփոթաբանել չը գիտեր, համոզման ներշնչումն ունի, և ներշնչման զօրութիւնը։ ինքզինքդ կը կարծես մէկու մը առջեւ որ «կռիւ չըներ, բայց եթէ ընէ ազէկ կ'ընէ։» իւր խմստասիրութիւնն հրուտ բան մ'ունի, շատ ճարտար վիպասան՝ այդ իմաստասիրութիւնը միջամտութեամբ մը գործոյն մէջ դնելու։ Պ. Շիրվանզատէ դրած է զայն իւր վէպին անձնաւորութեանց խօսակցութեան մէջ։ Ռոստոմեան ու Վառվառէ հերոնային իմաստասիրութեան թարգմաններն են։ Վառվառէ կը տիրի, կը սրտմտի, կը բողոքէ, Ռոստոմեան կը զայրանայ, կը մռնչէ, կը գոռայ ընկերութեան և իւր օրինաց դէմ՝ իրենց անտեղութեան մէջ աղիտաբեր։ կրկնեցէ՛ք զոր կը ձեւացընեն, յորմմանչիւն մանրդնութեան կը խառնուի։...

Զօրութիւնը, այո՛, գերակշիռ տարրն է Պ. Շիրվանզատէի գրչին, և այդ զօրութիւնն այնքան աւելի բուռն կ'ընդդայ մարդ որքան ճգանց արդիւնք չէ այն, բայց հեղինակին անհատական կորովին չավ թերեւս։ Աբոմբէի զօրութիւնը զոր հեղինակը ունեցած է փոքրիկ շնորհներէ, յատուկ մասնաւորապէս բարուց վէպերու, իւր կորովին մէջ պահած են գործն։ ընչ՛ան ընդարձակ ունի և դիտնական, այսպէս յայտնապէս գլխի է եղած Աբոմբէին մէջ, և ի՞նչ աւելի գերագոյն պայման զօրութեան քան միութիւնն, բնութեան որ կարդին մէջ եւս ըլլայ այն։

Այս տեսութեամբ նկատելի է միայն Կատոյին և ամուսնոյն մանակցութիւնը տառին մէջ, զոր հեղինակն ի սէր հնաւանդ հակադրութեան իւր գործին վտարելու քաղութիւն չէ ունեցած։ Պ. Շիրվանզատէ օրքան որ ալ հասարակաց կարծեաց խոզոտակ մը դնելու հարկին տակ ստեղծած ըլլայ Կատոն, շատ ծանօթ, շատ աւանդական տիպի մը դիմած է, որ ամենէն աւելի աններելի իւր պժգալի անհաւատարմութեանց մէջ ամենէն աւելի աններող է այլոց չը գործած մեղանչանաց իսկ։ Պ. Շիրվանզատէ առանց իւր գործն տկարացման վտանգին ենթարկելու կրնար ի բաց վանել հակադրութիւն մը որ իւր յանախակի կերառութեամբն իսկ անզօր, մերթ գործի մը ձշմարտանմանութիւնն ալ կը վտանգէ, ենթադրելով զուգադիպութիւն մը զոր հակադրութեան գաղափարն արդէն ունի իւր մէջ։

Բայց Աբոմբէին զուգադիպութեանց վեպ մը չ'է, գործն համակ ձեւուած է դրական այն գերագոյն տարրին վրայ որ էրապշոնին կ'անուանուի։ Նոր Արուեստին նշանաբանն է այսօր իրապաշտութիւնը՝ որ է զգալ բնութիւնը և արտայայտել զայն այնպէ՛ս ինչպէս որ է։ Գեղեցիկը ձշմարտին մէջ, գեղարուեստին վերին թելադրիչն է, վասն զի ճշմարիտը, իրականը միայն կրնայ յուզել զքեզ։ Պ. Շիրվանզատէ իրապաշտ վիպասան մ'է կամ ռուսահայ բարբառով ռեալիստ։ ամեն ինչ բնական, տարբերչն է իւր գործին մէջ։ տարբական ճշմարտանմանութիւնն ի մտի ունեցած է միշտ հեղինակը։ հանապազօրեայ դէպքերը կը նրկարագրէ մեզ, կարծես, տրամաբանօրէն դասաւորելով զայնս։ մի փընտռէք հոն անընդունելի զուգադիպութիւն մը և կամ որոշեալ վայրկենի մը, մոգական գաւազանի մը շնորհիւ յանկարծական անակնկալ լուծում մը։ Աբոմբէին իրականութեան մէջ կը ըզլայ համակ և այսու իսկ կը փրկուի իւր ջատագովական վէպի հանգամանքէն որ շատուց լքեալ սեռ մ'է։ եթէ վէպ մը իրականութիւնը կը կազմեն իւր բարոյական նկարագիրներու կենդանութիւնն, տեսլեանց ու տիպաց բնականութիւնն ու ժողովրդային բարբառն ու բարուց ճշդրիտ արձանագրութիւնն, Աբոմբէն լիովին կը կրէ յինքն այդ յատկութիւնները, առանց երաշխաւորելու սակայն բարուց բաժինը զրոս չեմ ճանչնար, եւ ժողովրդային բարբառը որ մի քանի դիտողութիւն կը ներշնչէ ինձ։ Արդարեւ, Պ. Շիրվանզատէ կ'ըմբռնէ այն խնդիրը զոր իրապաշտ դպրոցը կը դնէ էրէալ ըզբէն և խօսքալ ըզբէն մէջ։ իւր անձնաւորութիւնը կը խօսին ընդհանրապէս այնպէ՛ս ինչպէս կը խօսին իրական աշխարհի մէջ։ բայց Ռոստոմեան ու Վառվառէն եթէ կը խօսակցին ժողովրդային լեզուաւ, մերթ՝ երբ մանաւանդ դէմ յանդիման կը գտնուին միմեանց, գրական լեզուաւ մ'է որ կ'արձակեն իւրեանց մտքերն բողոքները։ կարծես նաքէի մը ապահարզանին ջատագովականն հատուածներ ունին կրենց ձեռաց մէջ զրոս դերասանի մը ճարտարութեամբ կ'արտասանեն։ թէեւ Ռոստոմեանի մը և Վառվառէի մը մտաւորական զարգացումը մեղմացուցիչ պարագայ մ'եղած ըլլայ իրենց պաշտօնական մենախօսութեանց կամ խօսակցութեանց, միշտ պէտք է տիրել թէ ի՞նչ որ հեղինակ մը կը յղկէ ու կը յղկէ, ուրիշ մը, որքան եւս զարգացած ըլլայ այն՝ չը կարենայ արտասանել։ Աբոմբէի հեղինակը հաւանաբար ինքն իսկ զգացած է իւր վէպի այս յայտնի թերին, այլ ինչպէս ակնարկեցի ի վերեւ, բաղդահալած սիրահարները իւր իմաստասիրութեան թարգման ընելու բաղձանաց չէ կը բացած դիմադրել աւելի զօրացնելու համար իւր գործը։ բայց այդ բաղձանքը չէ վարձատրուած վասն զի ապօրէն էր։ Պ. Շիրվանզատէ կրկին և կրկին մեղանչած է վերադրելով դէպքաբազդ ամլին այնպիսի խորհրդածութիւններ զրոս ատենապանէ մը կրնաս ապասել, և յետոյ այնպիսի գրական լեզու մը տալով անոնց որ նոյն իսկ այդ խորհրդածութեանց արտայայտութիւնը կը պահանջէր անխուսափելի կերպիւ։ մեաց որ գործն ուրեք ուրեք յայտնապէս երկարաբանութեան (prolixité) վտանգին մատնուած է այդու խօսակցութեամբ։

Զօրութիւնը ցորչափ դիզադիտակն օրինաց սահմանին մէջ վտառէր Պ. Շիրվանզատէ, շնորհաւորութիւններ միայն ունէինք իրեն ընելու, բայց այդ զօրութիւնը քիչ մը ամենուրեք է իւր վէպի մէջ։ հեղինակին կանցնի իւր անձնաւորութեանց ալ որք մոլեգնութեան ոչ թէ բառեր ունին արձակելու այլ հատուածներ ուրատալու։ չը տիրիր իրենց սիրան այլ կը դառնայ։ չեն ողբար այլ կը մռնչեն։ զսկեր են որք իրենց զենման գիտակցութիւնն ունին։ իւրեանց նահատակութիւնը կը զայրացնէ զքեզ այլ հավիս կը տիրացնէ, ապաքէն քիչ մը շատ խոհուն են Աբոմբէի գիւղացուկք, գործն յայտնապէս պիտի շահէր եթէ նուազ խորհրդածէին Ռոստոմեան եւ Վարվառէ կամ լաւ եւս եթէ նուազ խորհրդածէր Պ. Շիրվանզատէ։

Աբոմբէի հեղինակն ընդունած ըլլալ կը թուի նկարագրութեան (decors) դերը իրապաշտ վիպասանութեան մէջ։ մինչ «վիպական» դպրոցը նկարագրութիւնը, ի սէր նկարագրութեան եթէ կ'ընդունէր, և շրջաբերելով պատկերներն կ'այլակերպէր զայնս՝ իրապաշտ դպրոցը նկարագրութիւնը կ'ընդունի միջավայրը պատկերացնելու և կամ հոգեկան վայրկեան մը բացատրելու համար։ Պ. Շիրվանզատէ իւրդործոյն մէջ նկարագրութեան սոյն ընդունման ապացոյցը կուտայ։ իւր պատկերներն այլատիպեալ չեն կոթիւական հնօրեայ սենեկներով։ ձրդտում մը կարելի է հաստատել անոնց մէջ իրականի դէպ ի բանաւոր ընդօրինակութիւնը, կամ դրադատաց բառով «վերադարձն ի բնութիւն»։ բայց խնդիր է թէ հեղինակն ո՛րքան յաջողած է իւր գրական նոյն հասկացողութեան իրականացման մէջ։ Պ. Շիրվանզատէ որ միշտ գիտէ թէ ինչ պէտք է նկարել, չը գիտէ յաճախ թէ ի՞նչպէս պէտք է նկարել։ կը նմանի ճարակագիտին որ գիտէ թէ ի՞նչ հարկ է հիւրանոցին այս ինչ անկան, առանց գիտնալու այդ ինչը չինել։

Աբոմբէի հեղինակն հայերէնագէտ մը չէ, ունի լեզուի և դրական այնպիսի միամտութիւններ որք մեր հայկաբան վարժապետները պիտի գայթակղեցնէին, մասանց թուումն մը մէջ բնաւ խոցհարութիւն չէ ունեցած «և այլներ»ով յիշելու առարկաներ զրոս յանձն չէ առած նկարագրելու մի առ մի, և իւր գործոյն շատ էջերը ծանծաղ են լեզուի անճոռնութիւններով։ բայց ըստ Զօլալի, վեպի մը մէջ քանի մը կաղ նախադասութիւններ աւելի կամ պակաս նշանակութիւն չունին, խնդիրն էնթոպիզ արտայայտութիւն ունենալու վրայ է։ քերականական ամենէն խրթին կանոններու հպատակութեամբ գրուած երկարապատում նկարագրութիւն մը յորում կը վիսան հասարակ տեղիք՝ չարժեր բնաւ տող մը յորում ինքնատիպ արտայայտութեամբ պատկեր մը կը ցոլանայ, փոյթ չէ թէ կաղայ այդ տողը։ սակայն Պ. Շիրվանզատէ իւր միշակ հայերէնագէտի արդարացումն համար չունի յինքն այդ իսկատիպ արտայայտութիւնը։ դատելով Աբոմբէի ոճէն, կարելի է ըսել թէ իւր հեղինակը նկարիչ-գրադէտ մը ըլլալու կոչուած չէ։ ժուժկալութիւն մը որ չորութեան կը մատնոյ յատկանիշն է իւր ոճոյն որ չունի դոյն, ճկունութիւն, շարժում, յանդգնութիւն, վերջապէս մասնաւոր կեանք, (3) և այդ պատճառաւ իսկ Աբոմբէի տեսարաններն անհամեմատ իմն յաջող են քան պատկերներն և թէ հանդոյցն որ շարք մ'է տեսարաններու յատկի գերընտրութիւն մ'ունի վերջաւորութեան վրայ որ պատկերներու յաջողութիւն մ'է։

Որքան ալ նկարագրական տաղանդը անհատական բան մ'ըլլայ, նկարչութեան նման՝ իրապաշտ դպրոցն ալ երկու սեռ կը ներկայէ նկարագրութեան, մին Peinture de genre որով փոխանակ ամբողջ նկարը իւր մանրամասնութեան մէջ ներկայելու անոր հետաքրքրական մէկ մասնայատկութիւնը կը դնէ, միւսը Peinture historique որ խոշորացուցի մը գտնութեամբ ընդօրինակելով պատկերն՝ կը ներկայէ զայն իւր ամենէն անհնչան, անտեսանելի դիրքերուն մէջ։ երկրքին սեռք հաւասարապէս գրուիչ կ'ընեն նկարագրութիւնն, կենդանի, իրական։ ազատին սեռն ճշմարիտ արուեստագիտի մը խառնուածքը կը պահանջէ, իսկ երկրորդն զնչիչ մեծ կարողութիւն մը։ ընդունելով թէ առաջինն յատկութիւնը չ'ատացուիր այլ վերջինը զոր ամեն վիպասան առաւել կամ նուազ ունի իր մէջ՝ կը սրի՝ Պ. Շիրվանզատէ շատ յուսալի է որ յաջողի վերջին սեռին մէջ իւր գիտողական յայտնի կարողութեամբ։

Իրապէնն զգացումը Աբոմբէի հեղինակին pléthoreն է։ դեռ վերջերս Աբեւելքի մէջ իսկ ընթերցողք տեսան Բաուին մէկ մասը յորում իրականութիւնը չէր պակերացած այլ «ռոպոկոռ» էր կարծես։ հոգեբանութիւնն եթերային նրբութեամբ կը տարածուի իւր դեղեցկիկ գործոյն ամեն էջերու մէջ զրք կ'ապրին յաւուկ կեանքով։

Պ. Շիրվանզատէ «ռասէ», (de race) տաղանդաւոր վիպասան մ'է, միայն թէ իւր տաղանդէն անմասն է ինքնագիտակցութիւնը։

* * *

Մարդ բնական տենչ մ'ունի, զինքը հետաքրքրող անձին անհատական կեանքին մանրամասնութիւններ գիտալու։ երբ Զերզ վերգարձաւ իւր Կովկասի ճամբորդութենէն, այցելութեան դացի իրեն։ կախարդիչ պատմողը շատ բան նկարագրեց ինձ, մինչեւ իսկ Կովկասի աղջկան զլուխով քաշած յօնքերն զրք սակայն չը հետաքրքրեցին զիս այնքան ... որքան Պ. Շիրվանզատէի արուեստագիտական մտքերուն խարձն որ ծոպանման կը սփռուի իւր վրին շուրջ, մեր բանն սրածայր,—սո՛ւր իւր վիպասանի աչերուն նման—յորում կ'երկարի իւր դէմքն։ առուգագեղ Ագամեան մը Շիրվանզատէն — եթէ կուզէք — այլ աւելի հատակազմու բարձրագիտակ, և այս՝ հակառակ աւանդութեան որ վտիտ կուզէ դպրութեան մարդն ու ջլախտաւոր։ ճշմարիտ դրագիտի մը չափ գեղագիր, այսինքն բնա՛ւ։ էջապոյտ վիպասան, սակայն վեպագան անցեալով մը, ու գժնդակ կենաց, զի Աբոմբէի հեղինակը ստիպուած է սրբագրելու—ա՛հ, միշտ հայ գրագէտը պիտի ոտքոտ դրագիտութենէ ուրիշ բան մ'ալ ընել—Աչոտոտութի փորձերը, զրոս արուեստագիտի մը նման կը սրբագրէ սակայն, այսինքն՝ չա՛տ գէշ։

ՏԻԳՐԱՆ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ

ՍԳԱԳԻ ՄՕՌԻ ՁԵԿՆ ՕՇԱՌԱԿ

Եղլոզ, կ. Պոլիս, 13 գեկտ. 1888

Պարոնայք Սգոյ և Փառն,

Կը ցաւիմ որ պաշտօնական գիրքերս կարող չեմ փորձել ընել այլ Համեստաբար ուրիշներու փորձերուն և այն բժշկաց որոց պաշտան յանձնեցի փորձել զայն մեր հիւանդանոցաց մէջ, կը յայտարարեմ որ ձեր Մորու ձէտն իւրն, իր այդ վիճակին մէջ գիւրաբեղմնելով և մարուելով, կը համապատասխանէ այն յատկութեանց զոր տեսաբուժական գիտութիւնն ի վաղուց անտի հաստատած է, մասնաւորապէս այս յաջող պատրաստութեան մէջ։

ՏՐ. Ս. Ս. ՄԱԼՎՈՅԵՆԻ ՓԱՇԱ
Բժշկ Վ.Հ.Ս. Սուլթանին

ԻԼԱՆ

ԹԱԶԻՆԼԻ ԹԱՍՊԱՆ ՇԱՀԱՆԷ

Հուպուպաթ անպարը իշխուն ալը-նաճագ սամանքն միւնագասարնա պաշլանճաղշնան թալիպ օլանլարքն բաղար վէ չարշէնպիհ կիւնլէրի Թաղինէի Թասան Շահանէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

20 թէմմուզ 305
312 1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Շամը չէրիֆտէ վէ Հալէպտէ պուլունուն ասաքիրի շահանէ իչուն միւպայեասը դանթրաթիյա բաղթ օլունճաղ օլան էրդաղը միւթէնէվիանքն պուրանա իթասընա թալիպ օլանլարքն մագամը Սէրասքէրի լէվազիմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

20 թէմմուզ 1889 625
Նո. 25 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Նիզամիյէ էլալիսէ անպարը իշխուն մէկվրէյի միւնագասատա օլան օթուզ պին ատէտ Վիէննա մալի ֆէսին իւչ պոյ իւզերինէ պոյլարը երբմի, երբմի պիր, վէ երբմի իքի սանդիմէթրօ օլմադ իւղրէ պէտէր ատէտի ալթը ղրուշ օն իքի փարատա թալիպէ էօհտէսինատէ օլուպ թէմմուզըն երբմի իւչինճի կիւնի սաաթ օնտա գարարտատէսի քէշիտէ օլունարադ վէ երթէսի կիւնի տէ սաաթ օնա գատար եիւզատ պէշ թէնզիլաթը գապուլ օլունուպ իհաէյի գաթիյէսի իճրա օլունճաղնտան ութտայա թալիպ օլանլարքն մագամը Սէրասքէրի լէվազիմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

20 թէմմուզ 1889 626
Նո. 26 2—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸ ԵՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՑ 946,800

ՆՈՐԹ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՆ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՑ 1,932,350

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած ոլորամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար ձիրենք ներկայացնել. նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած ընտանին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

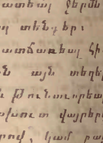

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՅՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիոն խանի անկի նն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

"ՖՕՐԹՈՒՆԱ,,

Ընդհանուր ապահովագրական Անանուն Ընկերութիւն

Հիմնեալ ի Պերլին յԱմին 1868
Դրամագլուխ. 1,875,000 ֆր.
Պահեստ. դրամ 1,337,000 »

"ՏԻՒՍԷԼՏՕՐՖԷՐ,,

Ծովային, Գետային եւ Ցամաքային ընդհանուր ապահովագրական Ընկերութիւն

Հիմնեալ ի Տիւսէլտորֆ, 1845
Դրամագլուխ. 3,750,000 ֆր.
Պահեստ. դրամ 3,099,367·15

Ընկերութիւնքս որք միացեալ են Կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ, փոխադարձ երաշխաւորութեամբ կ'ապահովագրեն ամէն տեսակ վաճառք և դրամածրարներ, ընդդէմ ծովային, գետային և ցամաքային փոխադրութեան վտանգաց, խիստ չահաւոր պայմաններով։

ՀԱՆԶԷԱԹԻՇԷ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Հիմնեալ ի Համբուրկ յԱմին 1874
Դրամագլուխ 3,750,000 ֆր.
Պահեստի դրամ 600,000 »

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի ամէն տեսակ կալուածներ, կարասիք, մթերանոցներու և վաճառատանց մէջ ապրանքներ, ամենաչահաւոր պայմաններով։ 583

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ ուզողներ կը հրաւիրուին դիմել առ ՏԻՐԱՆ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, ընդհանուր գործակալ վերոյիշեալ երեք ընկերութեանց, ի Պոլիս, Պաղչէ-Գափու Բասիմ Փաշա Խան, թիւ 13 և 14։

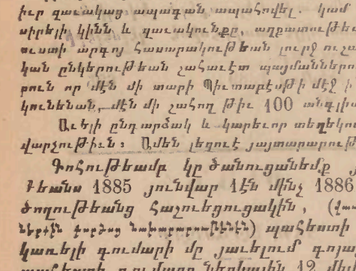

ԳԱԼԻՄԷՆԻ ԳԻՆԻՆ հեշտահամ և կազդուրիչ ըմպելի մ'է, բաղկացեալ Բորդոյի գինիէ, Լիեպիգի մսի հիւթէ և Մալթի հիւթէ, կազմելով այսպէս անուշցնող, զօրաւոր և գրգռիչ խառնուրդ մը, որ թէ առողջ և թէ անկար մարդոց համար լաւ է հաւասարապէս։

Բժշկական համալսարանն հաւանած է նմա և բազմաթիւ նշանաւոր բժիշկներ յանձնարարեալ է։ ՀԱԶԱՐԱՒ ԱՒԵԼԻ ԳԻՆԻՆ գրած են իրենց վկայութիւններն։ Այս կը թարգմանենք վկայութիւնն առքիթը

Թ. ՐԻՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԷՍ, Մ. Ք. Ս. Ս. Լ. Լ. Մ. Ք. Ս. Ր. Հ.ԵՒ ԸՆԿ.

26, Լորն Բոտ և 24 Համիլդն Պլեյս

Պրքրնհիտ, 2 սեպտեմբեր 1888

Պարոնայք — Ի նկատ առնելով խարդախ մրցման մը համար զանազան լուրերը, կը փափաքիմ յայտնապէս գրուցել ձեզ թէ որչափ գոհ եմ ձեր Մսի և Մալթի պատրաստութենէն. քանի քանի անգամներ տեսած եմ ուր առողջաբար ազդեցութիւնն այն հիւանդութեանց վրայ որոց համար պատուիրած եմ գայն, և ինչ ինչ պարագայից մէջ ձեզ բերած եմ հրաշալի արդիւնքներ զրօս պարզ գինեն (առանց մսոյի) չպիտի կրնար տալ։

Ընդունեցէք, և այլն և այլն Թ. ՐԻՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԷՍ

Ի վերջոյ, մայրաքաղաքիս գլխաւոր բժիշկը ջերմագոյն յանձնարարած են զայն։

Հարցնել ԳԱԼԻՄԷՆԻ ԳԻՆԻՆ Լիեպիգի մսի և Մալթի խառնուրդով զգուշանալ կեղծերէն։

Դիմեցէք ստորագրեալի, միակ գործակալ ի Թուրքիա Գոլիման և ընկերութեան գործարանին

Ս. Ճորճ Նորուիչ և Լոնտոն։ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԳԱՐՈՒԱՆՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ, պահեստային քով, կայսրան Ղալաթիա-Շեշլի Թրամուէյից- Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա 80

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԻՒՏԱՔԷՍՓ

ՀԱՆԳԵՐՁ ԶԻՄԱՆՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ 20,000,000
Գանձեալ » 10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստ 12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լեմէն Բարարօր
» փոգոր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եազճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԳԱՐՈՒԱՆՆԵՐ

Տեարք Պալեօղեան և Պալբքճեան Զմիւռնիա. Դասպարեան և Տամիանեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շերէֆիէֆտոն և Տերունեան Ամասիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քոնեա, Եւն Եւն։

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Ամէնքդ կը համարիմ ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իրը նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակները, աղքատութեան սոսկալի հիրանեներէն հեռի պահելու համար ուստի արդդ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան չահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիւտապէսթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի չահող թիւ 100 անգլիական ոսկի չահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Ոմանք լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տարուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք յարգդ. հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (Հաշուեցոյց Առաջին-Հանձնարական Խոտաձարանին Նեքէն Խոշոնց Նախարարութիւնէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է։ 286

ՔՐԻՍԹՈՖԼԷ ՈՍԿԵՐՁԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ՏԻՆԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878Ի

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ

Որ միմիայն տրուած է Արծաթագօծ ոսկերչական գործոց

ԵՒ ՔՐԻՍԹՈՖԼԻ անունն ամբողջ Միակ երաշխաւորութիւն գնողին համար

ՔՐԻՍԹՈՖԼԷ ՍՊԱՍՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՄԵՏԱՂԻ ՎՐԱՑ ԱՐԾԱԹԱԶՕԾԵԱԼ

Առանց հոգ ընելու մեզ դէմ մղուած գնոյ մրցման, որ անշուշտ տեսակին յոռութեան շնորհիւ կրնայ լինիլ, միշտ պահած ենք մեր արտադրութեանց կատարելութիւնն և հաստատիմ մնացած ենք մեր սկզբան՝

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԳՈՐԾ ԾԱԽԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՁԱՓ ԱԾԱՆ

Գնողին միաքն հանգարտ պահելու համար, նմանապէս պահած ենք

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆԱՑ ԼԱՒՈՒԹԻՒՆՆ

ինչպէս որ մեր քառասնամեայ փորձառութիւնն անհրաժեշտ ցոյց տուած է մեզ։

Գնողին համար իրը միակ երաշխաւորութիւն, պէտք է որ ապրանաց վրայ գտնուի գործարանին նշանն և ՔՐԻՍԹՈՖԼ անունն ամբողջ տառերով։

Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ համար մեր միակ ներկայացուցիչներն են ՊՈՐԹՈԼԻ ԵՂԲԱՐՔ, Ի ՊՕՆ ՄԱՐՇԵ, 354, Բերայի մեծ փողոց, ուր գնողք կրնան վստահ լինիլ, թէ մեր անուամբ ստորին ապրանք չպիտի ծախուի իրենց։ 85 ՔՐԻՍԹՈՖԼ և ԸՆԿ.

THE CROWN PERFUMERY COMPANY

ՀՈՏԱԼԻՑ ՆԻԹՈՑ ԴՈՐԾԱՐԱՆՔ ԼՈՆՏՈՆԻ «ԹԱԴ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Այս գոյացութիւնները շատ խիտ են, և անքաղցատելի են իրը բուրման աստատութիւն և տեւականութիւն։ Աւասիկ անոնցմէ մէկ քանին անունները.

ԹԷՆԻԼ, ՎԱՒՏ (Թէնկի փայտ)	ՄԱԹԻՈԼԻՍ
ՎԱՒՏ ՎԻՈԼԷԹ (Մանիշակ անտառաց)	ՀՈՒԹԻ ԳԼԸՊ
ԼԻԼԻ ՕՎ, ՏՇԻ ՎԱԼԼԷՅ (Շուշան հովտաց)	ԷՕ. ՊՈՒԹԷ
ՀՈՒԱՅԹ ՐՈԶ (Ճերմակ վարդ)	ՄԱՐԻԱՒԻԹԱ
ԳՐԻՊ ԷՅԹԼ, ՊԼՈՍՍԸՄ	ԻԼԱՆ ԻԼԱՆ.
ՀՈՒԱՅԹ ՀԷԼԻՈԳՐՈՒ	ՕՐՈՐՈՆԱՔՍ
ՍՊԱՆԳԼԻՈԹԻՍ	

Այս և այսպէս ուրիշ հոտաւէտ նիւթեր մեծ հռչակ հանած են Եւրոպայի սրբուհեաց, ազնուականութեան և բարձր դասուն մէջ, իրենց հոտին փափկութեան և տեւականութեան համար։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳԱԼՈՆԵԻ ՋՈՒՐ. Ուրիշ ո՞ և է գործարաններ եկած են գերազանց։ Մէկ փորձ միայն կը բաւէ։

ՕԲԱԼԻՆ ՓՈՇԻ ԳԻՄՊԻՒ ՀԱՄԱՐ. Այս փոշին յաջողած է մինչեւ հիմա բոլոր գործածուածներուն սեղ և ընդունուած է աշխուականութենէն և բարձր դասէն։ Գիմաց գունին փափկութիւն կուտայ, առանց հեռք թողլու, մարթը կը պահպանէ արեւէն, հովէն, և փշրիները կապիլէ։

Կեղծերէն զգուշանալու համար, պէտք է դիմել միայն Կ. Պոլսոյ միակ գործակալին ԷՅՄՈՒՆԴ ԳԱՐՈՒԱՆԱՆ

231 Անգլիական ընդհանուր մթերանոց

Թիւ 95 և 97, Եիւքսէք Գալատրրամ, Թրամուէյից կայարանին մօտ, Վոյվոտայի պահականոցին կից։

EMULSION SCOTT

(ԱԳՈՊԻ ՕՇԼԵՐԷԿ)

ՄՈՐԻՒ ԶԿԵՆ ԴՈՒՏ ԻՒՂ

Իբրեւ՝ Ինչ որ ջով Ի սոպոյով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԿՈՏԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք։

Կաթին չափ ալսորժահամ է

Մորիւ ձկան հոտ իւղի բոլոր յատկութիւններն զատ, հիպոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճղաղծութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրաթաց է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի դեղաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս. ՀԱՄԱՄԻՐ ԵՒ ՀԻՐԶԻԼ 443

ՆՈՒՊԻԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

Խիստ յարմար է ներկելու համար կոշիկներն որք առաջին անգամն կը փայլին, առանց խոշտանգելու պէտք ունենալու։ Այս փայլն, որ նշանաւոր պայծառութիւն մ'ունի, ամբողջ շաբաթ մը կը տեւէ։ կոշիկներն անթափանցելի կ'ընէ ջուրի և խոնաւութեան։ Տիղմը կամ ուրիշ աղտեղութիւնները դիւրաւ կը մաքրուին թրջած լաթով մը, առանց փոխելու ներկին փայլը կամ գոյնը։

Այս ներկը կը յարմարի որանց և կանանց ամէն տեսակ կոշիկներու։ Կարելի է գործածել զայն նորոգելու համար ճամբորդութեան կաշեսնտուները։

Գործածման եղանակ. Ներկելի տարբերին խնամով սրբել, այնպէս որ հին ներկին հետք չմնայ։ Այդ փայլուն հեղուկէն քսել, կամ՝ սպունգի կտորով մը կամ վրձինով։ Թրջուած մակերևոյթն ինքնին կը չորնայ։

Զգուշանալ կեղծերէն։

Ընդհանուր կեդրոնատեղին է ԷՅՄՈՒՆԴ ԳԱՐՈՒԱՆԱՆ, Անգլիական ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա, պահականոցին քով, կայսրան Ղալաթիա-Շեշլի Թրամուէյից, Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։ 78

ՅՕԴԱՑԱՒԻՐ ԵՒ ՄԻԶԱՆՑՔԻ ՔԱՐԸ

ԶԵՆ ԿՐՆԱՐ ԲՈՒԺԻԼ ԱՌԱՆՑ ԼԻԹԻՆԻ

Շ. ԼԷ ԲԼԷՏՐԻԷԼԻ հատաւոր Սէլ դը Լէբէնները, փոքրաքանակ առնուելով, քիչ ժամանակի մէջ կ'անհետացնեն միզանցքին մէջ գտնուող աւազը և քարը։ Այս երեւոյթով կը բացատրուի իրենց ազդեցութիւնն ընդդէմ վերեւ նշանակեալ հիւանդութեանց։ 445

ԼԷ ԲԼԷՏՐԻԷԼ և ԸՆԿ. LE PERDRIEL & Cie. Ի ԲԱՐԻԶ և Դեղարանաց մէջ։

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսելիոյ և Բոմբէյ դիզել-կանա-սարպէս բանալ

Ռուզէյ և արբ ռազիսարիան

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն ԹԻՄՈԹԷ ԲԸՊՈՒԼ

Թիւ 17-18 Ֆրէշիւք Միւլէթ

371 Մոմանէ փողոց, Թիւ 14

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ և ՄԱՆՉԷՍԹԷՐ-ԱՆԴԼԻԱ դիզել-կանա-սարպէս բանալ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանորուս	4200	Ութիրբօ	3000
Ֆերոս	4000	Օսպրիս	3000
Օսմանլի	4000	Դէրթիս	3000
Սէսոսդրիս	3250	Բէրա	3000
Թիպա	3250	Լօդիւս	800
Մակասլա	3250	Օլինա	800
Մարիօթիս	3250	Սէսիլ	700

Մակոլա չոգենաւը, Լիվրբուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.

Ուիթոլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

276 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԻՒՑ

Տոքթոր Այէրի Ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մ'է զուտ բուսեղինաց, է դանակամ և ազդու կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիքական թանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճանապարհաց ցաւերու ջերմտաց կիմայից վատ ու ապահանեալ օդերն, որոնց օգտակարութիւնը և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ դիտութեամբն։ Այս ֆիզիքական թանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անդնդրեի նեղմոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն, որոց աս անուններն տրուած է. ջերմն և սարսուռ, թաղանի ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն, մարդանին տենդ և հրատապ տենդ։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մինչորդրտր ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճանապարհաց փարերէ բուրեալ ժամանակաց նիւթերով, կամ բաց արբանոցներէ և ականներու ծակակներէն ելած թունաւոր կաղբերով, զորս մարդիկ կը ծծեն ինչպէս ինքնութեամբ։

Այէրի Ջերմի ու տենդից դեղն կը ջնջէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կաղբերու ազդեցութիւնը և զարս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որպ զործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից հաւատարմ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և բնիներոց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։ 168

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՑԻՒ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ 1686

1889 ՅՈՒՆԻՍ 4 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՆՈՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վոսփորէն Էջնող շոգենաւեր

11 — Վանիք. Զէնկէլ. Պեշլէր. Գուզկ. Պէշիք.
11 — Անդավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
11 — Եէնիմ. Մէզ. Պէյրիւք. Թաբ. Եէնիք. Մարէն. Մարկ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
11 20 Պէյդօղ. Բարտակ. Զուպդ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլէ Գուզկ.
11 45 Ր. Ա. Գանտակ Եէնիմ. Մէզդ. Պէյտ. Թարտ. Եէնիք. Մարկ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիքթաշ
12 15 Պէյրիւք. Թարտ. Պէյդօղ. Բարտակ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
1 — Եէնիմ. Պէյրիւք. Թարտ. Եէնիք. Մարկ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
1 30 Եէնիմ. Մէզդ. Պէյրիւքտ. Թարտ. Պէյդօղ. Բարտակ. Զուպ. Գանլրճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկէլ. Պէյ. Գուզ. Գաստ.
2 — Եէնիմ. Մէզարտ. Պէյրիւքտերէ Թարտակ. Եէնիք. Մարկ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
2 50 Մէզդ. Պէյրիւք. Թարտ. Պէյդօղ. Բարտակ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
3 — Եէնիմ. Մէզդ. Պէյրիւք. Թարտ. Եէնիք. Մարէն. Մարկ. Պոյտճ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 — Մէզդ. Պէյրիւք. Թարտ. Պէյդօղ. Բարտակ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք.
4 15 Եէնիմ. Մէզդ. Պէյրիւքտ. Թարտ, Եէնիք. Մարէն. Մարկ. Պոյտճ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
5 45 Եէնիմ. Մէզարտ. Պէյրիւքտ. Թարտ. Եէնիք. Մարէն. Մարկ. Պոյտճ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիքթաշ
7 — Եէնիմ. Մէզարտ, Պէյրիւք. Թարտակ. Պէյդ. Բարտակ. Եէնիք. Մարկ Գանլրճ. Ր. Ա. Հիսար սար Գանտիլ. Արնավ. Զէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Ր. Գավ. Մէզդ. Պէյրիւք. Թարտ. Եէնիք. Մարկէնճ Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Օրթա. Պէշիկ.
8 45 Մէզդ. Պէյրիւք. Թարտ. Պէյդօղ. Բարտակ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
9 — Եէնիմ. Մէզդ. Պէյրիւք. Թարտ. Եէնիք. Մարէն. Պոյտճ. Ր. Հիսար Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
10 — Եէնիմ. Մէզդ. Պէյ. Թարտ. Եէնիք. Մարկ. Ր. Հիսար Պեպէք Արնավ. Օրթ. Պէշիք.
10 30 Եէնիմ. Մէզդ. Պէյ. Թարտ. Եէնիք. Պոյտճ. Ր. Հիսար Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
10 45 Եէնիմ. Մէզդ. Պէյ. Թարտ. Պէյդօղ Բարտակ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
11 — Մէզդ. Պէյ. Թարտ. Եէնիք. Մարկ. Ր. Հիսար Արնավ. Օրթ. Պէշիք.
12 — Մէզդ. Պէյրիւքտ. Թարտ. Եէնիք. Պոյտճ. Ր. Հիսար Արնավ. Օրթ.

Կոստանդնի դէպքոց շոգենաւեր

12 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Մարկ. Եէնիք. Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ. Եէնիմհաչլէք
1 — Պէշիք. Օրթ. Արնավ. Ր. Հիսար Պոյտ. Եէնիք. Թարտ. Պէյդ. Մէզդ. Եէնիմ.
1 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Զուպ. Բարտ. Պէյդ Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ.
2 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Մարկ. Եէնիք. Թարտ. Պէյդ. Մէզդ Եէնիմ.
2 — Գաստամ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ Զէնկէլիք. Արնավ. Գանտ. Ա. Ր. Հիսար Գանլրճ. Մարկ. Եէնիք. Բարտակ. Պէյդ. Թարտակ. Պէյրիւք. Մէզարտ. Եէնիմ.
3 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Պոյտ. Մարէն. Եէնիք. Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ. Եէնիմ.
3 30 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Զուպ. Բարտ. Պէյդօղ Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ. Եէնիմ.
4 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Ր. Հիսար Պոյտ. Եէնիք. Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ. Եէնիմ.
5 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Մարկ. Եէնիք. Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ. Եէնիմ. Ր. Ա. Գավազ
6 — Գաստամ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթաք. Արնավ. Ր. Հիսար Մարկ. Եէնիք. Պէյդ Թարտ. Պէյ. Մէզդաք. Եէնիմ.
7 — Պէշիք. Իւսկ. Գուզկուճնճ. Օրթաք. Պէյլէր Զէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ա. Ր. Հիսար Մարկ. Եէնիք. Թարտ. Պէյրիւք. Մէզդ. Եէնիմ.
8 30 Պէշիք. Օրթ. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Մարկ. Եէն. Թարտ. Պէյ. Մէզ. Եէնիմ.
9 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Գանտ. Ա. Հիսար Գանչ. Զուպ. Բարտ. Պէյդօղ Թարտակ. Պէյրիւք. Մէզդ.
10 5 Գաստ. Գուզկ. Պէյլէր. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլրճ. Զուպդուգլը Բարտակ. Պէյդ. Թար. Մէզ. Ր. Ա. Գավազ.
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Պոյտճ. Եէնիք. Թարտակ. Պէյ Մէզարտ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պեպէք Ր. Հիսար Մարկեսն Ճէթէն. Եէնիք. Թարտ. Պէյրիւք. Մէզարտ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլրճ. Զուպ. Բարտակ. Պէյդ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Զէնկ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթ. Արնավ. Ր. Հիսար Մարկ. Եէնիք. Թարտակ. Պէյրիւք.